

A Csongrádi Kónya-szék

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület HUKN20029 Natura 2000 fenntartási terve

Készítették:

Margóczy Katalin

Körmöczy László

Deák J. Áron

Gellény Krisztina

Molnár Nóra

Ulicsni Viktor

**Szegedi Tudományegyetem
Ökológiai Tanszék
2016**

Tartalomjegyzék

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	4
1.1. Név	4
1.2. Azonosító kód	4
1.3. Kiterjedés	4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1.5. Érintett települések	4
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	4
1.7. Tervezési és egyéb előírások	5
2. Veszélyeztető tényezők	6
3. Kezelési feladatok meghatározása	8
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	8
3.2. Kezelési javaslatok	9
3.2.1. Élőhelyek kezelése	11
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	24
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	24
3.2.4. Kutatás, monitorozás	26
3.2.5. Mellékletek	27
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	28
3.3.1. Agrártámogatások	28
3.3.2. Pályázati források	29
3.3.3. Egyéb	29
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	30
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	30
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	32
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	33

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	35
1.1. Környezeti adottságok	35
1.1.1. Éghajlati adottságok	35
1.1.2. Vízrajzi adottságok	35
1.1.3. Talajtani adottságok	36
1.2. Természeti adottságok	36
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	37
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	39
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	41
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	41
1.3. Területhasználat	44
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	44
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	44
1.3.3. Területhasználat és kezelés	49
2. Felhasznált irodalom	54

3. Térképek.....	55
3.1. Áttekintő térkép.....	55
3.2. Művelési ágak	56
3.3. Élőhelytípusok.....	57
3.4. Közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusok	58
3.5. Egyéb térkép.....	59
4. Mellékletek.....	59

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Csongrádi Kónya-szék kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület (kjTT)

1.2. Azonosító kód

HUKN20029

1.3. Kiterjedés

455.96 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2015. októberben frissített változatát vettük alapul.

A kijelölés alapjául szolgáló fajok:

Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*)

A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek:

1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak*

6250 Síksági pannon löszgyepek*

* *kiemelt jelentőségű élőhely*

1.5. Érintett települések

Csongrád (Csongrád-megye)

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védeltségi kategóriák

(a) A terület neve: Csongrádi Kónyaszék Természetvédelmi Terület.

(b) Védett Természeti Terület Törzskönyve, törzskönyvi száma: 291/TT/98.

(c) A természetvédelmi területre vonatkozó védetté nyilvánító jogszabály száma: 26/1998. (VII.10.) KTM rendelet

Az Országos Ökológiai Hálózat Övezet Magterülete a tervezési terület 100 %-a.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

(a) Természetvédelmi kezelési terv

A Csongrádi Kónya-szék Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési tervet megalapozó dokumentációja és részletes kezelési terve a 9/2008. (K.V. Ért. 8.) KvVM utasítása szerint 2008. szeptemberben elkészült, de jogszabályban nem hirdették ki.

(Illetékes NPI neve: Kiskunsági Nemzeti Park, felelős tervező: Máté András, a kezelési tervet jóváhagyta: Dr. Vajna Tamásné, igazgató).

(b) Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Csongrád Megyei Területrendezési Tervről szóló 21/2005 (XII. 1.) önkormányzati rendelet. Legutóbbi módosítás: 10/2012. (III. 19.) önk. rend.
- Csongrád városi helyi építési szabályzat szöveges dokumentációja (2008. november 4-től)
- 282/2008 (X.31.) ÖKt (Önkormányzat Képviselő-testület) határozat (Csongrád Város Településszerkezeti tervének módosítása)
- 30/2008. (XI.4.) ÖKt rendelet („Csongrád Város Építési Szabályzatáról (HÉSZ)” szóló 25/2005. (VIII.29.) Ökt. rendeletének módosításáról)
- Csongrád város Településfejlesztési Konceptiójának és Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálata 2015 májusában készült el a Dél-Alföldi Operatív Program „Fenntartható településfejlesztés a kis- és középvárosokban (fővárosi kerületekben) - Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása” című, DAOP - 6.2.1/13/K-2014-0002 azonosítószámú projekt keretében.

(c) Körzeti erdőterv

Kistelek-Sándorfalvi erdőtervezési körzetbe tartozik a tervezési terület, a jelenlegi elfogadott erdőterv a körzet második erdőterve. Törzskönyvi száma 17/2007.

Jóváhagyó határozat száma: FVM Természeti Erőforrások Főosztálya 63572/51/2007. Érvényessége: 2007. január 1-től 2016. december 31-ig. Jelenleg átmeneti erdőterv van érvényben, az új térképezés éve 2018, az új terv várhatóan 2019 folyamán lép életbe.

(d) Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A vadgazdálkodási tájegységekről szóló 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján 2016 óta a csongrádi Kónya-szék a 305 kódszámú Alsó-tiszamenti Vadgazdálkodási tájegység részét képezi. A tervezési területen a Csongrádi Május 1. Vadásztársaság érintett. A vadászterület kódszáma: 06-800250-305.

(e) Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Az érvényes tervezési dokumentum: Alsó-Tisza jobb part alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terv, 2010 december. Közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Alsó-Tisza- vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság.
Felülvizsgálat éve: 2015. (2015. december 22. - Elkészült a második Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv végleges tervezete.)

Az Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási tervet 2010. május 5-én a Magyar Kormány a 1127/2010. (V. 21.) számú Korm. határozattal elfogadta. Ezzel együtt elfogadásra kerültek az alegységek – nem jogszabállyal kihirdetett – tervei is.

2. Veszélyeztető tényezők

A tervezési terület hivatalos Natura 2000 adatlapján (SDF, 2015) az alábbi veszélyeztető tényezők és hatások szerepelnek

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.01	intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	L	5	1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak, 6250 Síksági pannon löszgyepek fordulnak elő a kaszálással hasznosított területen.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	80	1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak, 6250 Síksági pannon löszgyepek fordulnak elő a legeltetéssel hasznosított területen. A legeltetés hiánya a mélyebben fekvő gyepterületek, szikes mocsarak zsiókásodását, nádasodását; a magasabb térszínek cserjésedését, inváziós fajok terjedését, a gyepek fajkészletének megváltozását, elszegényedését okozza.
A06	egyéves vagy évelő lágyszárú növénytermesztés	L	13	A területen található, valamint a területen kívül eső szántókon alkalmazott biológiai és kémiai anyagok az öntözővízzel és a csapadékvízzel vagy a Vidre-éren át a mélyebben fekvő szikes-mocsaras területre jutnak, a 1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak jelölő élőhely területére, veszélyt jelentve annak növény- és állatvilágára. A szennyezésre különösen érzékeny a vizes élőhelyekhez kötődő jelölőfaj, a vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>).
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	25	
A08	trágyázás	L	13	

D01	Utak, vasútvonalak	L	2 (közvetve 50)	A terület északi határán futó 451. sz út és a területet átszelő vasútvonal jelent veszélyt a megőrzendő értékekre. A tervezési területen nehezíti a legeltetés megvalósítását, így a jelölő élőhelyek területének egy része alulhasznált lesz. Általánosságban a vonalas infrastruktúra létesítmények a környező területek vízháztartását és vízmozgását kedvezőtlenül befolyásolják; elvágja egymástól a védendő fajok állományait (elszigetelődés), mozgásuk során akadályt és veszélyforrást képez (főként kételtűek gázolása); segíti az inváziós növényfajok behurcolását és terjedését
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	40	Legjelentősebb az ezüstfa (<i>Eleagnus angustifolia</i>) hatása, amely a legelőápolás elmaradása esetén erősen terjed elsősorban a 6250 Síksági pannon löszgyepek jelölő élőhely területén. A selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) csak nagyon kevés van. A terület peremén akácok vannak, az akác terjedése jelenthet veszélyt.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	L	10	6250 Síksági pannon löszgyepek jelölő élőhely területén foltokba siskanád tippán (<i>Calamagrostis epigeios</i>) található. Alullegeltetés esetén terjedhet, kiszorítva az őshonos növényfajokat, a gyepársulás elszegényedését okozva.
J02	emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok	H	30	Kónyaszéken a vízrendezés okozta az egyik legnagyobb természetátalakítást. A Vidre-ér kónyaszéki meanderét átvágták egy hosszanti észak-déli lefutású csatornába terelték, amelyhez sekélyebb, mára feltöltődött mellécsatornák is csatlakoztak. A puszta északi részén összegyűlő vizeket egy átereszt segítségével átjuttatták a vasúti töltés túlsó részére, majd a Vidre-ér ösmedrébe. A keresztcsatorna miatt azonban megváltozott a puszta vízgazdálkodása, ám az egykori ösmeander még ma is felismerhető. A vízviszonyok változására nagyon érzékeny a vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) jelölőfaj. A jelölő élőhelytípusok közül a 1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak. Mind a kiszáradás, mind a túl sok víz a

				fajkészletük megváltozását okozza.
K01	abiotikus természetes folyamatok (lassú)	H	30	A terület padkás szikes részein jól megfigyelhető a padkák eróziója és a szikerek hátrálása a löszhátak központi része felé. Ennek következtében a 1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak jelölő élőhely kiterjedése lassan növekszik a 6250 Síksági pannon löszgyepek jelölő élőhely kiterjedésének rovására.
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	M	30	A 1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak területén a laposok elnádásodása, a 6250 Síksági pannon löszgyepek területén pedig a fás szárú növényzet elszaporodása következhet be. Mindkét folyamat megfelelő intenzitású legeltetéssel és kaszálással megállítható.
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	H	50	A 1530 Pannon szikes sztyeppék és mocsarak talajvízhatás alatt álló élőhelyek, tehát a szárazodás és a talajvízszint csökkenésének hatására átalakulnak, kilúgozódnak. A vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) jelölőfaj populációdinamikája is erősen függ a terület vízellátottságától, a kiszáradás erősen veszélyezteti.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Kiemelt cél a 1530 (pannon szikes sztyeppék és mocsarak) jelölő élőhely megőrzése, állapotának javítása úgy, hogy természetessége felmérési időszakonként (hat évenként) legalább összesített területének 10%-án növekedjen. Ennek érdekében szükséges az élőhelyek természetes vízkészleteinek megőrzése, a tájidegen inváziós növényfajok irtása, a szántóterületekről eredő zavaró hatások mérséklése és a gyepterületi gyakorlat javítása, így a legeltetett állatok mennyiségének, fajának és fajtájának optimalizálása, a mozaikos, hagyásterületi kaszálási gyakorlat és az élővilágot kímélő kaszálógéptípusok terjesztése, a kaszálási módok diverzifikálása révén.

Kiemelt cél továbbá, hogy a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) jelölő faj állomány nagysága és állományainak területi kiterjedése ne csökkenjen. A vonalas vízi létesítmények karbantartása során, és a célnak megfelelő vízkormányzással, vízmegőrzéssel biztosítani szükséges a bennük előforduló jelölő faj érdemi mértékű túlélését.

A tervezési terület egyúttal természetvédelmi terület státuszú, így érdemesnek tartjuk a jelölő fajok és élőhelyek megőrzésén túlmutató természetvédelmi célkitűzések megemlítését is.

Cél a Duna-Tisza köze jellegzetes, a természeteshez közeli állapotban fennmaradt tájrészletének és táji értékeinek megőrzése, fenntartása, a természetes domborzati formák (szikpadka típusok) megőrzése, a mozaikos szerkezetű nyílt szikes pusztai táj, védelme. Ennek érdekében a gyepterületek megőrzése, a lehető legnagyobb területen a legeltetéses állattartás biztosítása, az állattartási hagyományok megőrzése. A gyepek zsombékoló szerkezetének fenntartása révén, a speciális mikrodomborzatot igénylő élőlények megőrzése. Fontos cél a természetes és természetszerű vízháztartás megőrzése és/vagy helyreállítása.

- A terület biológiai sokféleségének megőrzése érdekében: a védett- és fokozottan védett, közösségi jelentőségű madárfajok háborítatlan fészkelésének biztosítása (pl. kis örgébics (*Lanius minor*), szalakóta (*Coracias garrulus*), piroslábú cankó (*Tringa totanus*))
- a területen előforduló védett növényfajok (például erdélyi útifű (*Plantago schwarzenbergiana*), és a közösségi jelentőségű, a tervezési területen jelölő faj kiskécskű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- és állatfajok (például a közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), valamint a holdszarvú ganéjtúró (*Copris lunaris*), megóvása, állományuk fenntartása, életfeltételeik biztosítása.
- A gulipán (*Recurvirostra avosetta*), nagy goda (*Limosa limosa*) és széki lile (*Charadrius alexandrinus*) közösségi jelentőségű madárfajok visszatelepülésének elősegítése.

3.2. Kezelési javaslatok

A kezelési javaslatok általános bemutatása, a kezelési egységek lehatárolása

Az élőhelyek kezelésére vonatkozó javaslatok közül először a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatokat tárgyaljuk, amelyek az egész tervezési területre vonatkoznak. Bizonyos kezelési egységekhez is tartoznak gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok (KE 3 Csatorna, KE 6 Egyéb) ezeket azonban a kezelési egységnél mutatjuk be.

A gazdálkodáshoz köthető, a támogatási rendszerbe illeszthető előírás javaslatokat kezelési egységenként tárgyaljuk. A kezelési egységek lehatárolásánál figyelembe vettük a művelési ág kategóriákat, az élőhelyi besorolást és jellemzőket, a tényleges területhasználati típusokat, valamint a 2014-ben megkötött haszonbérleti szerződések által körvonalazott lehetőségeket.

A gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető előírás javaslatok vonatkozásában fontos megjegyezni, hogy a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt

megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A lehatárolt kezelési egységek elnevezése és területi kiterjedése:

Kezelési egységek		
kódja	neve	Kiterjedése (ha)
KE1	Legelő	352,4
KE2	Kaszáló	28,3
KE3	Csatorna, ér	7,1
KE4	Szántó	38,8
KE5	Erdő	11,4
KE6	Egyéb	23,0

A kezelési egységek térbeli elhelyezkedése az 1. ábrán látható (3.2.5. mellékletben).

A kezelési egységek lehatárolásának indoklása

KE1 Legelő

A legnagyobb kiterjedésű kezelési egység. Elnevezése arra utal, hogy elsősorban legeltetéssel hasznosítható és kezelhető. Ide soroltunk valamennyi, 2014-ben legeltetésre 10 évre haszonbérbe adott területet. A gazdálkodáshoz köthető, a támogatási rendszerbe illeszthető előírás és kezelési javaslatokat azonban úgy igyekszünk megfogalmazni, hogy azok ne zárják ki az évjáráttól, a fűhozamtól, a gazdálkodó igényétől függő egyéb használatot, pl. kaszálást. Célunk az, hogy e legnagyobb kiterjedésű kezelési egységben a kezelés diverzitása a természeti értékek fenntartását, és az okszerű gazdálkodást egyaránt biztosítsa.

KE2 Kaszáló

Elsősorban a 2014-ben kaszálóként haszonbérbe adott területet soroltuk ide. Itt sem kizárólagos azonban a kaszálással való hasznosítás, legeltetés is lehetséges, sőt kívánatos. A természetvédelmi kezelő véleményével egyetértve a tervezési terület kezelésénél a legeltetésnek van prioritása, de a területen legeltető gazdák lehetőség szerint szeretnének téli takarmányt is gyűjteni a területen. Az itt kijelölt területen kell számolni legkevesbé a kaszálás kedvezőtlen hatásaival, így a kaszálóként való megjelölés a legeltetés fenntarthatóságát igyekszik szolgálni.

KE3 Csatorna, ér

A területen kanyargó Vidre-ér ősi medrébe a 20. század közepén csatornát mélyítettek, az eredeti ér egy nagy kanyarulatát le is vágták. Ebbe a kezelési egységbe csak a mesterséges medret soroltuk, mivel a természetes ér mentén elhelyezkedő mocsaras sávot nincs értelme

elválasztani a legeltetéssel hasznosított területtől, hiszen az ide tartozó „kivett” művelési ágba sorolt hrsz.-ok is a gyakorlatban legeltetett területek.

KE4 Szántó

Megállapítottuk, hogy a 2011-ben szántó művelési ágként kategorizált területeket a valóságban is így használják, így ezek kerültek ebbe a kezelési egységbe. A korábbi nyilvántartásban még szántóként szereplő, de azóta már felhagyott területek itt már a KE1 Legelő egységbe kerültek.

KE5 Erdő

A tervezési terület peremén található néhány részben tájidegen fafajú ültetvény. Mivel ezek erdő művelési ágban vannak, külön kezelési egységbe soroltuk őket.

KE6 Egyéb

A művelési ágakból indultunk ki, ide soroltuk a „kivett” besorolású, gazdasági épület, udvar, tanya, lakóház, saját használatú út, vasút-ként megjelölt területeket, valamint a tanyákat közvetlenül körülvevő kisebb „legelő” művelési ágú területeket (tanyaudvarokat).

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A) Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok (a teljes tervezési területre)

A tervezési területen technikai sportok (autó vagy motorverseny) nem engedélyezhetők.

A tervezési területen burkolt út nem létesíthető, új földút pedig csak nagyon indokolt esetben.

A tervezési területen területhasználóknak az inváziós növények megtelepedését, terjedését meg kell akadályozni és a már meglévő állományokat irtani kell. A használatukban álló földterületről a szemetet önköltségen el kell távolítani.

Felszínalatti vizek mezőgazdasági célra, illetve rekreációs rendeltetésű víztér vízutánpótlására nem vehetők igénybe. Kivételt képeznek az épületet hordozó ingatlanrészen engedéllyel kialakított, kis kiterjedésű kertek öntözési igényét, továbbá szociális vízigényt kielégítő, csekély kapacitású kutak, amelyek az engedély előírásainak megfelelően használhatók.

A tervezési területen reklámtáblák elhelyezése tilos, a tájképi értékeket befolyásoló terepi jelzések csak nagyon indokolt esetben létesíthetők.

A tervezési területen új légvezeték nem alakítható ki, a már meglévő középvezetékű vezetékek földben történő vezetése támogatandó. A tervezési területen újabb nyomvonalon nagynyomású gáz- és olajvezeték nem létesíthető.

A természetvédelmi kezeléshez nem kapcsolódó gazdasági célú területkivonás, gyepes, nádas vagy vízállásos területek állapotromlását okozó létesítmény kialakítása nem engedélyezhető.

A tervezési terület teljes átfedést mutat az országosan védett „Csongrádi Kónyaszék Természetvédelmi Terület”-tel, így kötelezően betartandók a 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 31.-41.§-ában részletezett, védett természeti területre vonatkozó szabályok.

B) Gazdálkodáshoz köthető általános előírások a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. Törvény alapján:

38. § (1) Védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges különösen:

...

b) a gyepek feltöréséhez, felújításához, felülvetéséhez, öntözéséhez, legeltetéshez, kaszáláshoz;

...

d) termőföldnek nem minősülő földterület rendeltetésének, termőföld művelési ágának a megváltoztatásához;

e) az erdőről és az erdő védelméről szóló törvény hatálya alá nem tartozó fa, facsoport, fasor, fás legelőn lévő fa kivágásához, telepítéséhez;

...

g) növényvédő szerek, bioregulátorok és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok felhasználásához;

...

Vadgazdálkodás:

Vadgazdálkodással és vadászattal kapcsolatban kiemelendő a vad védelméről a vadgazdálkodásról valamint a vadászatról szóló *1996. évi LV. törvény*, annak vonatkozó előírásai: vad és élőhelyének védelme, vadászatra jogosult vad és élőhely-védelmi feladatai, vadászati idény és vadászati tilalmi idő, vadászati kíméleti terület, vadgazdálkodási tervek, vadkár megelőzése.

Vízgazdálkodás

Az alapvető vízgazdálkodási cél a területen a helyben lévő és ideérkező vizek megtartása. A Csongrádi Kónyaszék hidrogeológiai szempontból kifejezetten alkalmas a területére érkező és ott keletkező vizek megőrzésére úgy, hogy az nem jár jelentősebb gazdasági kár okozásával, de a természetvédelmi és vízháztartás állapotok javítását jelentheti.

A vízügyi kezelő a következő jogszabályok előírásai szerint gazdálkodik a területen:

- 1995. évi LVII. Törvény a vízgazdálkodásról
- 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet a vizek és a közcélú vízellátási-művek fenntartására vonatkozó feladatokról
- 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet az árvíz- és a belvízvédekezésről
- 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról

KE1 LEGELŐ

(a) Kezelési egység kódja: KE1

(b) Kezelési egység meghatározása: Legelő (elsősorban legeltetéssel hasznosítandó terület)

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNER élőhelyek: B6 Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak, F1a Ürmöspuszták, F2 Szikes rétek, F4 Üde mézspázsitos szikfokok, F5 Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete, H5a Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek, OB Jellegtelen üde gyepek, OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek.

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 1530 Pannon szikesek, 6250 Síksági pannon löszsztyepek

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A változatos növényzetű kezelési egység elsősorban legeltetéssel hasznosítandó, de ez nem zárja ki, hogy az éves fűhozamtól és a gazdálkodó igényétől függően néhány helyen kaszálás is legyen. A kaszálás idejét és helyét minden esetben a természetvédelmi kezelővel egyeztetni kell.

A legelő állatfaj többféle lehet, szarvasmarha, juh, ló, szamár, de akár bivaly vagy kecske is képes hasznosítani a területet. Ideális esetben többféle állat legelése kedvező, hiszen a juhok a rövidfűvű, szárazabb részeket, a szarvasmarhák pedig a magasabb fűvű részeket hasznosítják jól, és ez a két élőhelytípus mozaikosan fordul elő a tervezési területen. Liba és kacsatartás azonban a jelölő állatfaj (vöröshasú unka) veszélyeztetése miatt nem javasolt. A jelenleg legjelentősebb nagy kiterjedésű, rögzített fakarámos, szabad tartásos lólegeltetés az eddigi megfigyelések alapján alkalmasnak tűnik a terület természeti értékeinek fenntartására. Még kedvezőbb azonban a hozzáértő pásztor által terelt szarvasmarha legeltetés, helyenként az ugyancsak pásztoroló juhlegeltetés.

Legelőnyomás mértéke átlagosan 1 állategység/2-3 ha, a teljes legeltetési időszakra vonatkozóan, azonban az évjáráttól függően ez lehet sok vagy kevés is, így szükség lehet kiegészítő kaszálásra, vagy takarmányozásra a túllegeltetés elkerülése érdekében. Nem jelent problémát azonban a terület kisebb részén (kb. 5 %-án) előforduló túllegeltetés, a kb. 10 % kiterjedésű, évente változó helyen kialakított alullegeltetett, illetve legelésmentes terület kialakítása viszont egyértelműen kívánatos.

Az éves legeltetési tervben a kisebb léptékű területhasználati előírások szerepelnek, így különösen a legeltetett területek kisebb részekre (egységekre) osztása, a legeltetési egységek legeltetésének sorrendje. Problémát okozhat azonban, hogy az év elején még nem lehet tudni, hogy az adott évben milyen lesz az időjárás, és/vagy milyen egyéb korlátozó, befolyásoló tényezőkkel kell számolni. Fontosabb tehát a gazdálkodó és a természetvédelmi kezelő folyamatos konzultációja, és a felmerülő problémák kompromisszumos kezelése, melynek során a természeti értékek és a gyephasználat fennmaradása egyaránt fontos szempont. Helyszíni egyeztetést igényel az éjszakázó-, delelő-, itatóhelyként használható területrészek kijelölése is.

Tápanyag utánpótlás csak az állatok által elhullajtott ürülekéből származhat, trágya vagy műtrágya kiszórása tilos. A gulyaállásokon felhalmozódó trágyát évente el kell szállítani. A gyepterület öntözése, a felszíni vizek elvezetése, valamint a természetes vízmozgások akadályozása tilos.

A tervezési területen a legelőápolás legfontosabb célja a felnövő fás szárú növényzet eltávolítása. Az inváziós fásszárúakat (főleg ezüstfa) augusztus 1. - szeptember 30. között kell kiirtani, melyek irtása során a kivágott egyedek metszlapjára sarjadzást gátló a fásszárú gyökérzetét elpusztító vegyszert kell kenni. A felnövekvő őshonos fás szárúak bizonyos

egyedeit – a természetvédelmi kezelővel egyeztetett számban és helyen – meg kell őrizni. Különösen ügyelni kell, hogy a Duna-Tisza közén ritkának tekinthető rozsdás rózsza (*Rosa rubiginosa*) itteni állománya megmaradjon. A tövises legelőgyomokat szükség esetén tisztítókaszással és/vagy aszatolással általában el kell távolítani, azonban a helyenként megmaradó változatos összetételű gyomos foltok egyes ízeltlábú közösségek, pl. pollinátorok, vagy gyommagvakkal táplálkozó madarak túlélését szolgálhatják.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

Natura 2000 területen található gyepekre a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendeletben foglaltak kötelezően betartandók.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
GY01	Felülvetés nem megengedett.	Csak természetvédelmi céllal
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	Kivéve inváziós fajok ellenőrzött eltávolítása esetén.
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.	Mivel károsítja a gyeplővilágát, főleg a hullóket és a kétéltűeket.
GY09	Fogasolás nem megengedett.	(3)
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	(3)
GY11	Hengerezés nem megengedett.	(3)
GY113	A terület max. 30%-a kezelhető tisztító kaszással.	
GY117	Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.	(3)
GY13	Kiszántás nem megengedett.	(4)
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	Sőt, a legeltetés is a gyeplő károsodását, így a természeti értékének csökkenését is okozza.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.	(4)
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszással történő hasznosítás.	Elsősorban legeltetéssel.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavart eltávolítását.	(5)
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.	(5)
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	(6)
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.	(6)
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	(7)

GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	(8)
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	(8)
GY60	A gyepon legelészikizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 10%-át.	(8)
GY67-70	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék, lófélék, juh, kecske	(8)
GY92	A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.	(9)

A javaslatokhoz fűzött megjegyzések és indoklások:

(1) Szikes gyepek és löszsztyeprétek esetén a mesterséges tápanyag utánpótlás a fajkészlet csökkenését, a gyepek degradálódását okozza, és általában gazdaságtalan is.

(2) A pannon szikesek jelölő élőhely fennmaradása elsősorban a természetes hidrológiai viszonyok megmaradásától függ. A javaslat részletes indoklását a KE 3 Csatorna, ér kezelési egységnél ismertetjük.

(3) Az intenzív gyepterületi módszerek a gyepek fajösszetételének kedvezőtlen megváltozását, és gyomosodást okozhatnak.

(4) A kiszántás, tűzpászta kialakítás a jelölő élőhelyek megszűnését okozza.

(5) Megfelelő kezelés esetén nem halmozódik fel a fűavár, ha valamiért mégis bekövetkezik, gondosan tervezett, kis területű égetés megvalósítható, úgy hogy a fűben élő gerincteleneket a lehető legkisebb mértékben befolyásolja.

(6) A cserjésedés az élőhelyek eredeti növényzetét szorítja ki, természetvédelmi és gazdálkodási szempontból is rontva a gyepek állapotát. A védett fajok zavarásának, károsításának elkerülése érdekében a cserjeirtás a vegetációs időszakon kívül végzendő.

(7) Az egyes évek eltérő csapadékviszonyai mellett az eltérő mennyiségű fűtermés változó mennyiségű állat eltartására képes. Általában a 0,5 állategység/hektár a megfelelő legelőnyomás. A gyepterület túllegetése akkor következik be, ha a gyepterület magassága nagy kiterjedésben 8-10 cm alá csökken. Ez csökkenti a növényi biológiai termelést, fajkészlet-változást és gyomosodást okozhat. Kis kiterjedésben azonban elfogadható, mert növelheti az élőhelyi sokféleséget.

(8): Természetvédelmi szempontból ideális állapotban az élőhelyek térben és időben mozaikosan kerülnek lelegelésre, lekaszálásra. A legeltetés több fajjal történik, annak igényei szerint más-más gyepterületet érintve. Ez biztosítja a védett növény- és állatfajok túlélését, folyamatos táplálkozó- és búvóhelyét. Együtt ez adja a gazdálkodó számára is a legnagyobb hozamot.

(9) Az elsősorban legeltetéssel hasznosított terület alkalmi, egyeztetett kaszálása, tisztítókaszálása esetén természetkímélő kaszálást kell folytatni. A javaslatok részletes indoklása a KE 2 Kaszáló kezelési egységnél található.

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az ebbe a kezelési egységbe tartozó élőhelyek rekonstrukcióra, fejlesztésre nem szorulnak, a fenti javaslatok betartása esetén jó állapotban fennmaradhatnak.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Ilyen javaslatok nincsenek.

KE2 KASZÁLÓ

(a) Kezelési egység kódja: KE2

(b) Kezelési egység meghatározása: Kaszáló (kaszálással és legeltetéssel hasznosítandó terület)

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: F1a Ürmöspuszták, F2 Szikes rétek, F4 Üde mézpázsitos szikfokok, F5 Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete, H5a Lössgyepek, kötött talajú sztyeprétek, OB Jellegtelen üde gyepek, OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek.

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 1530 Pannon szikesek, 6250 Síksági pannon lössztyepek

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A tervezési területen valamennyi gyepterület ideális használata/kezelése a legeltetés lenne, azonban a KE 3 kezelési egységbe sorolt területet kaszálóként adták haszonbérbe, így itt a természetkímélő kaszálással kapcsolatos javaslatokat fogalmazzuk meg. Hosszú távon javasolt a kaszálással hasznosított terület elhelyezkedésének változtatása. A kezelés alapelve itt is a lehetőség szerinti sokféleség megvalósítása.

Egy gazdasági évben egyszeri kaszálás végezhető, a fűtarló minimális magassága 10 cm. A kaszálás megkezdését megelőzően a területileg illetékes természetvédelmi őrral egyeztetni kell a kaszálás időpontját és a hagyásfoltok nagyságát, elhelyezkedését. A hagyásfoltok minimális kiterjedése a terület 10%-a.

Tilos a bekerítő kaszálás és dob (kemper) kasza használata, a kaszálás alternáló vagy tárcsás fűkaszával végezhető. Vadriasztó lánc használata kötelező. Amennyiben a kaszálendő területen fokozottan védett madárfaj nem fészkel, illetve más kiemelt természetvédelmi érdeket nem sért, úgy a kaszálás kezdő időpontja legfeljebb május 15-ig előre hozható, de minden egyes hét esetén további 10% kaszálatlan terület fennhagyása szükséges (legfeljebb 50% hagyásterületig).

Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos, beleértve a rendsodrozást, bálázást és a szállítást is. Gyepterületen a szalmaszálak tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.

A kaszálást követő 4-6. héttől a lekaszált területeken sarjülegeltetés végezhető a területileg illetékes természetvédelmi őrral történt előzetes egyeztetés alapján.

A területen felsarjadó nem inváziós fásszárúakat a november 1. - február 28. közötti időszakban kell kiirtani. Az inváziós fásszárúakat augusztus 1. - szeptember 30. között kell kiirtani, a kivágott egyedek metszlapjára sarjadzást gátló a fásszárú gyökérzetét elpusztító vegyszert kell kenni. Az inváziós lágyszárúak közül a selyemkórót május 20. - június 20. között, az amerikai aranyvessző fajokat július 1.-15. között kell egyedileg ecsetelve kezelni.

A területen a kaszálás, rendsodrás, bálázás és bálaszállítás kivételével az ezt a célt szolgáló gépeken kívül más gépjárművel és más szállítójárművel közlekedni (oda behajtani, vagy azon áthaladni) tilos.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

Natura 2000 területen található gyepekre a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendeletben foglaltak kötelezően betartandók.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
GY01	Felülvetés nem megengedett.	Csak természetvédelmi céllal
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	Kivéve inváziós fajok ellenőrzött eltávolítása esetén.
GY08	Dobkasza és talaj meghajtású rendsodró, rendkezelő használata tilos.	Mivel károsítja a gyepterület élővilágát, főleg a hullóket és a kétéltűeket.
GY09	Fogasolás nem megengedett.	(3)
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	(3)
GY11	Hengerezés nem megengedett.	(3)
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.	(3)
GY13	Kiszántás nem megengedett.	(4)
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	Mivel a gyepterület felszínének maradandó károsodását okozhatja.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.	(4)
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavart eltávolítását.	(5)
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet.	(5)
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.	
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	(6)
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.	(6)
GY64	Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.	
GY80	A gyepterület évente csak egyszer lehet kaszálni.	(3)
GY89	10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazúzásánál, kaszálásánál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdeni.	(9)
GY92	A gyepterület kaszálása, szárazúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.	(10)
GY94	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.	(9)
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.	(9)

A javaslatokhoz fűzött megjegyzések és indoklások:

- (1) Tartósan kaszással hasznosított területen szükséges lehet a tápanyag utánpótlás. A műtrágyázás azonban a fajösszetétel kedvezőtlen megváltozását okozza. Időszakosan legeltetés, vagy kevés szerves trágya kijuttatása elképzelhető, de fontos megjegyezni, hogy nincs elegendő tapasztalat a kaszálók természetkímélő tápanyag utánpótlásának módszerére.
- (2) A pannon szikesek jelölő élőhely fennmaradása elsősorban a természetes hidrológiai viszonyok megmaradásától függ. A javaslat részletes indoklását a KE 3 Csatorna, ér kezelési egységnél ismertetjük.
- (3) Az intenzív gyepterkezelési módszerek a gyepek fajösszetételének kedvezőtlen megváltozását, és gyomosodást okozhat.
- (4) A kiszántás, tűzpászta kialakítás a jelölő élőhelyek megszűnését okozza.
- (5) Megfelelő kezelés esetén nem halmozódik fel a fűavar, ha valamiért mégis bekövetkezik, gondosan tervezett, kis területű égetés megvalósítható, úgy hogy a fűben élő gerincteleneket a lehető legkisebb mértékben befolyásolja.
- (6) A cserjésedés az élőhelyek eredeti növényzetét szorítja ki, természetvédelmi és gazdálkodási szempontból is rontva a gyepek állapotát. A védett fajok zavarásának, károsításának elkerülése érdekében a cserjeirtás a vegetációs időszakon kívül végzendő.
- (7) A gyephez kötődő állatvilág fennmaradása érdekében kell betartani a javaslatokat.
- (8) A túl hosszú ideig a gyepon tárolt széna alatt a gyepterkezelődik (befülled, kiritkul, utána gyomosodik).
- (9) A kaszálás az élőhely erős és hirtelen megváltozását okozza, ami a gyepter növény- és állatvilágát károsítja, azonban a kaszálás teljes elhagyása is kedvezőtlen élőhely változást okoz. A mozaikos kaszálás a károsító hatást időben és térben igyekszik úgy elosztani, hogy az élővilág minél kevesebb kárt szenvedjen miatta.
- (10) A gyepter élő állatfajok, apróvad zavarásának és elkaszálásának elkerülése érdekében. A túl alacsony kaszálási magasság a földön élő ízeltlábúak, kisemlősök, kétéltűek elpusztítását okozza.

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az ebbe a kezelési egységbe tartozó élőhelyek rekonstrukcióra, fejlesztésre nem szorulnak, a fenti javaslatok betartása esetén jó állapotban fennmaradhatnak.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Ilyen javaslatok nincsenek.

KE3 CSATORNA, ÉR

(a) Kezelési egység kódja: KE3

(b) Kezelési egység meghatározása: Csatorna, ér

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: U8 Folyóvizek, BA Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál, B6 Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vízü mocsarak (fragmentumok)

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 1530 Pannon szikesek (kisebb fragmentumok)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Csongrádi Kónya-szék hidrogeológiai szempontból kifejezetten alkalmas a területére érkező és ott keletkező vizek megőrzésére úgy, hogy az nem jár jelentősebb gazdasági kár okozásával, de a természetvédelmi és vízháztartás állapotok javítását jelentheti. Az élőhelyek természetes vízkészleteinek megőrzéséhez szükséges a vízelvezető árok és csatornarendszer műszaki és üzemelési felülvizsgálata, egyes árok esetleges megszüntetése. A vízelvezető árok, csatornák, illetve műtárgyak segítségével - az adott év időjárásához igazodva – meg kell oldani az érdemi vízviisszatartást, és a természetvédelmi célokhoz illeszkedő vízkormányzást.

Meg kell vizsgálni, hogy a meglévőn túl hol lehet még fenéklépcsőt (bukót) létesíteni homokzsákok alkalmazásával, amelyek kisvíz idején lehetővé teszik, hogy a víz egy része a levágott ösmederbe jusson.

A csatornák karbantartása során biztosítani szükséges a bennük előforduló, vízhez kötődő élőlények – köztük a vörös hasú unka jelölőfaj – állományainak lehető legnagyobb mértékű túlélését. Ennek módja a félszelvényű kotrások, vagy kotrás helyett hínárkaszás alkalmazása, vagy kiszélesített és karbantartás nélküli öblök kialakítása, illetve a karbantartás időpontjának megfelelő kiválasztása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A vízügyi kezelő a következő jogszabályok előírásai szerint gazdálkodik a területen:

- 1995. évi LVII. Törvény a vízgazdálkodásról
- 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet a vizek és a közcélú vízi létesítmények fenntartására vonatkozó feladatokról
- 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet az árvíz- és a belvízvédekezésről
- 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A csatornák karbantartása során az alábbi kikötések betartása indokolt:

-Karbantartáskor a hínárkaszálást, nádvagást javasolt előnyben részesíteni a kotrással szemben, a védett fajok szaporodási időszakán kívül. Kotrás csak akkor történjen, ha egyértelműen, dokumentáltan igazolt, hogy az egyéb típusú karbantartás (hínárkaszás, nádkaszálás) nem elégíti ki a jogos, nem természetvédelmi igényeket

Kotrásos karbantartás esetén félszelvényű kotrás történjen. Az érintetlenül hagyott oldal leg hamarabb két év múlva kerüljön sorra.

A kotrásos karbantartás augusztus 1. és október 15. között történjék, mert ez zavarja legkevésbé az élőlények szaporodását, illetve a telelést. A természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetve, indokolt esetben július 1-jétől október 30-ig terjeszthető ki a karbantartási időszak. Ettől eltérni rendkívüli havária helyzetben lehet.

A meder növénytelenítése (a parti sávot és a csatorna nádszegélyét nem érintő hínárkaszás), a parti sáv rendezése július 15. és február 15. közötti időszakban történjen. Ettől eltérni rendkívüli havária helyzetben lehet.

Vegyszeres növényzetirtás ne történjen. (Vízi szervezetekre nem teljesen ártalmatlanok a használt szerek, vegyszerkönyvekből és szakirodalomból ez igazolható, például a legszélesebb körben használt, glifozáttartalmú szerekre is. A kaszás csupán visszaszorítja, de nem irtja ki a vízínövényzetet, amely részben jelölő élőhelyeket képviselhet a csatornában, részben az ott élő, jelölő fajok élettevékenységéhez nélkülözhetetlen táplálékként, búvóhelyként, szaporodóhelyként. Ráadásul a vegyszerezéssel nem spórolható meg a mechanikai irtás és összegyűjtés, csak a zavaró hatások száma gyarapszik.)

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Meg kell vizsgálni, hogy a mesterséges csatorna medrét hol lehet kiszélesíteni olyan módon, hogy a víz minél nagyobb hányada a természetes ér teljes medrében folyhasson.

Meg kell vizsgálni, hogy hol létesíthetők további fenékküszöbök, amelyek a vízvisszatartást elősegítenék.

2016. április 11-én, terepbejáráson figyeltünk fel arra, hogy a terület közepén, észak-déli irányban futó mesterséges csatorna nyugati partvonalára erősen erodálódott, és számos helyen (pl. az E 725459 N150610 EOV koordináták által meghatározott pontban, ahol egy természetes ér szakad a csatornába) a csatornába folyó víz járatokat mosott ki. Feltételezzük, hogy a terület nyugati, erősen szikes feléről sok víz jut így a csatornába, és folyik el, ami a szikes élőhelyek fennmaradását veszélyezteti. Javasoljuk a csatorna nyugati partjának rendezését, és a felszíni vízbefolyás megakadályozását, vagy a csatorna torkolatánál tiltó elhelyezését.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Ilyen javaslatok nincsenek.

KE4 SZÁNTÓ

(a) Kezelési egység kódja: KE4

(b) Kezelési egység meghatározása: A jelenleg szántó művelési ágba sorolt területek (a tervezési terület kevesebb, mint 10 %-a). A korábban (2011 előtt) szántó művelési ágba sorolt területek jelenleg gyepesedő parlagok, rájuk a KE1 Legelő kezelési egységnél megfogalmazott javaslatok vonatkoznak.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNER élőhelyek: T1 Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák, T6 Extenzív szántók (potenciálisan)

Érintett Natura 2000 élőhelyek:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A tervezési területen a szántóföldek aránya alacsony, és a terület szélén helyezkednek el, így a gyepekkel határos oldalukon kell törekedni a tápanyag- és vegyszerbemosódás és

gyomterhelés csökkentésére. Javasolt vetésforgó, évelő takarmánynövény kultúrák, sekély és csökkentett menetszámú művelés, tápanyag és vegyszer használat csökkentése.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Ilyen előírások nincsenek, de a természetvédelmi terület kezelési terve tartalmazhat ilyen, ha kihirdetésre kerül.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.	(1)
SZ15	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.	(2)
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.	(1)
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.	(1)
SZ35	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.	(1)
SZ43	Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	(3)
SZ44	Fóliasátras és üvegházás termesztés tilos.	(4)

(1): A mély fekvésű területeken elhelyezkedő gyepekre és mocsarakra bemosódhatnak, elsodródhatnak a tápanyagok és a vegyszerek, azok kedvezőtlen fajkészlet-átalakulását okozva.

(2): Csak a gyeppel érintkező parcellaszegélyeken kell ilyen pufferzónát kialakítani, hogy a növényvédőszerek a gyep élővilágát ne károsítsák.

(3): Az energetikai ültetvények tájképi szempontból kedvezőtlenek a nyílt térségben. Magas tápanyagfelvételük kiszorítja a talajt, illetve a mesterséges tápanyag-bevitel az előző pontban leírt problémát okozná. Az energiaültetvény fajok jelentős része inváziósan terjedő faj, mely a gyepek felé áttérjedhet.

(4): A fóliás és üvegházás kertészeti hasznosítás magas vegyszerhasználattal és tápanyag utánpótlással jár, az (1) számú magyarázatnál leírt problémákat okozva.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Bár védett területen általában ajánlatos a szántó művelésű területek gyeppé alakítása, esetleg erdősítése, de a Kónya-széken a szántók aránya alacsony, térbeli elhelyezkedése kedvező, így nem szükséges előírni a rekonstrukciót, de a felmerülő gyepesítési szándékot támogatni kell.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Ilyen javaslatok nincsenek.

KE5 ERDŐ

(a) Kezelési egység kódja: KE5

(b) Kezelési egység meghatározása: az erdők védelméről szóló törvény alapján erdőnek minősülő (a gyakorlatban 1 ha-nál nagyobb) fásszárú állományok.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNER élőhelyek: S1 – Ültetett akácok, S3 – Egyéb tájidegen lombos erdők, P8 – Vágásterületek

Érintett Natura 2000 élőhelyek:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Kónya-széken az erdőgazdálkodás elsősorban az erdőnek nem minősülő fásítások kivágása/telepítése, a nyílt gyepterületek kiterjedésének, állapotának megőrzése, illetve az idegenhonos fa - és cserjefajok visszaszorítása, kezelése szempontjából kulcsfontosságú. Az üzemtervezett erdőterületeken végzett erdőgazdálkodási tevékenységek – erdei típusú jelölő élőhely hiányban - a jelölő élőhelyek és fajok szempontjából nem okoznak közvetlen konfliktust. Ezért a Kónya-széki erdőgazdálkodás legfontosabb feladata - elsősorban az inváziós fásszárú fajok visszaszorítása kapcsán - környező jelölő élőhelynek minősülő gyepes élőhelyek hosszú távú megóvása.

Mivel országosan védett területről van szó, tájidegen fafajokkal erdőfelújítás nem végezhető. A védett természeti területen új erdőállomány vagy fásítás kialakítása nem engedélyezett, kivéve, ha az természetvédelmi céllal, a természetvédelmi kezelésért felelős szerv hozzájárulásával történik. Javasoljuk, hogy lehetőség szerint a nem őshonos fafajokból álló erdők és fásítások - termőhelynek megfelelő - természetes, vagy természetszerű életközösségekké való átalakítását el kell végezni. A terület keleti peremén található erdőtagok déli felében a korábbi akácok helyét hazai nyárral telepítették, így már csak három erdőtag akácültetvény van a területen. Az őshonos fafajokból álló, de közösség szerkezetük alapján egyértelműen megállapíthatóan nem természetes erdőtársulásba tartozó erdőállományokban törekedni kell a biológiai sokféleséget növelő, természetes vagy természetszerű erdőszerkezet kialakítására. A vágásterületeken az őshonos fafajokból álló faállomány - területi kiterjedésben számolt - legalább 10%-át hagyásfacsoport formájában visszahagyása javasolt. Az erdőgazdálkodási tevékenység nem járhat természetes gyepek állapotának időszakos rontásával sem. A fahasználatot a természetvédelmi kezelésért felelős szervvel történt egyeztetés után lehet megkezdeni, deponálóhelyeket, megközelítő útvonalakat, hagyásfacsoportokat a természetvédelmi kezelésért felelős szerv egyetértésével kell kijelölni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

c) Kötelezően betartandó előírások:

Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (Evt.) alapján üzemtervezett erdőkben az Evt. szabályozása az irányadó. A természet védelméről szóló törvény 33. § előírásait – mivel az erdőterületek a törvény erejénél fogva országos jelentőségű védett természeti területet érintenek – figyelembe kell venni. A következő tervezés során az önkéntesen vállalható előírás-javaslatok figyelembe vétele szükséges.

d) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.	(1)
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése.	(1)
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	(2)
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.	(2)
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok eltávolítása.	(1)
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típussal..	(1)
E62	Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.	(1)
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	(1)
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	(3)

Magyarázatok:

(1): Az inváziós fajok az élőhelyek eredeti növényzetét kiszorítják, természetvédelmi és gazdálkodási szempontból is rontva az erdők állapotát, mindkét szempontból értéktelen növényzetet alakítanak ki. Az akác magról és sarjról is terjedve a környező gyepek kedvezőtlen megváltozását okozza. Alapvető cél az erdőterületeken a hazai fajokból álló állományok kialakítása. A nevelővágások és a felújítások során is ezt a célt kell szolgálni.

(2): A tevékenységek az aljnövényzetet alkotó növényfajok arányának kedvezőtlen megváltozását, illetve gyomosodást okozhatnak, ezért előzetes egyeztetés alapján végezhetők.

(3): A vegyszeres kezeléssel szemben a mechanikai módszerek kedvezőbbek.

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Mivel országosan védett területről van szó, tájidegen fajokkal erdőfelújítás nem végezhető, így a jelenlegi vágásterületek betelepítése élőhely rekonstrukciónak is minősül.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Ilyen javaslatok nincsenek.

KE6 EGYÉB

(a) Kezelési egység kódja: KE6

(b) Kezelési egység meghatározása: Tanya, tanyaudvar, út, vasút.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: U10 – Tanyák, családi gazdaságok, U11 – Út- és vasúthálózat

Érintett Natura 2000 élőhelyek:-

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ilyen javaslatok nincsenek.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Ilyen javaslatok nincsenek.

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Ilyen javaslatok nincsenek.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Javasoljuk a hagyományos tanyák táji megjelenésének fenntartását, az építészeti hagyományoknak nem megfelelő műszaki kialakítás (szerkezet-, anyag-, forma- és színhasználat, beépítési mód) tiltását. (Erre való utalás szerepel Csongrád város építésügyi szabályzatának (2008) 12. §-ában.

A tervezési terület északi határán futó 451. számú aszfaltút magasabb töltésen halad. Az aszfaltutat kísérő árok havária esetén a szennyeződést rövid időre felfogja, azonban a természetes lejtés miatt egy idő után a területen áthaladó csatornába vezeti a csurgalékot. Éppen ezért egy szennyezés esetén az árok sürgős kármentesítése elengedhetetlen. A közútkezelő rendszeresen kaszálja az útmenti 1-2 m-es sávot. Az inváziós és ruderalis növényfajok az útmentén terjednek, a természetes gyepeket átalakítják.

A területen keresztül haladó vasútvonal nem túl „forgalmas”, kis zavarást jelent. A vasút egy esetleges felújítása során a tervezési terület védelme érdekében, tett előírásoknak biztosítania kell, hogy a felújítás ne okozza a védett természeti terület állapotának romlását, védett természeti érték és élőhelyének pusztulását, és ne gerjessze az inváziós növények terjedését.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A terv készítésének idején a terület egy része alullegett, avarosodó gyep, cserjésedés is tapasztalható, helyenként az inváziós ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*) szaporodott el. A KE1 és KE2 kezelési egységeknél tett javaslatok megvalósulása esetén ez az állapot javulni fog, de érdemi változás esetleg csak évek múlva várható. A jelenlegi haszonbérloknek szándékukban áll az említett problémák mielőbbi megszüntetése.

A vizsgált területen kiemelt természetvédelmi cél a jellegzetes mikrodomborzatú padkás szikések, szikerek megőrzése, ennek érdekében, valamint a 1530 Pannon szikések jelölő élőhely megőrzése érdekében is szükséges lenne a hidrológiai viszonyok közelítése az ősi, természetes állapothoz. Ehhez a területen átvezető csatorna módosítására lenne szükség. Az ezzel kapcsolatos javaslatot a KE3 Csatorna, ér kezelési egységnél ismertetjük.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Növényfajok

A tervezési területen egyetlen közösségi jelentőségű növényfaj fordul elő, a kiscsészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) ami itt jelölő fajként nem szerepel. A faj állománya erősen fluktuál (300-5000 tő), de a rendelkezésre álló adatok tendencia megállapítására nem alkalmasak. A faj aktuális veszélyeztetettsége a területen csekély mértékű. A kezelési egységeknél leírt javaslatok ennek a fajnak a megőrzését is biztosítják. Potenciális veszélyeztető tényező a klímaváltozás hatásaként várható aszály és kiszáradás.

A tervezési területen előforduló egyéb jelentős növényfajok egy része a szikes élőhelyekhez kötődik: erdélyi útifű (*Plantago schwarzenbergiana*) egypelyvás csetkák (*Eleocharis uniglumis*), mocsári kosbor (*Orchis laxiflora* ssp. *palustris*) magyar sóbolla (*Suaeda pannonica*), vékony útifű (*Plantago tenuiflora*). Fennmaradásukat a kezelési egységeknél leírt javaslatok biztosíthatják, különös tekintettel a szikes élőhelyek természetes vízháztartásának megőrzésére és/vagy helyreállítására.

A jelentős növényfajok másik része a szárazabb élőhelyekhez, a löszhátakhoz kötődik, ilyenek a budai imola (*Centaurea sadleriana*), agárkosbor (*Orchis morio*), poloskaszagú kosbor (*Orchis coriophora*), bunkós hagyma (*Allium sphaerocephalon*), érdes csüdfű (*Astragalus asper*), apró nőszirm (*Iris pumila*), rozsdás róza (*Rosa rubiginosa*). A megfelelő legeltetési gyakorlat, és a löszhátak avarosodásának megelőzése ezek fennmaradását is biztosítja.

Állatfajok

A terület természetközeli vízgazdálkodásának fenntartásán, valamint a kezelési egységeknél leírt javaslatokon túl egyéb fajspecifikus kezelési tevékenységek nem szükségesek a tervezési terület jelölő állatfaja, a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állományának fenntartásához. A jelölő faj állománynagysága és állományainak területi kiterjedése ne csökkenjen. A vonalas vízilétesítmények karbantartása során például felszervényű kotrások, vagy kotrás helyett hínárkaszálás alkalmazásával, vagy kiszélesített és karbantartás nélkül maradó refúgium-öblök kialakításával, illetve a karbantartás időpontjának megfelelő kiválasztásával - biztosítani szükséges a bennük előforduló vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állományainak érdemi mértékű túlélését. A vonalas vízilétesítmények célnak megfelelő vízkormányzásával így a vízhiányos időszakokban vízmegőrzéssel - biztosítani szükséges a bennük előforduló vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állományainak túlélését, továbbá a 1530 (pannon szikes sztyeppék és mocsarak) jelölő élőhelyek természetes vízháztartási viszonyait. A faj védelmének érdekében megakadályozandó a rétek beszántása, a kis állóvizek feltöltése, halak telepítése a faj élőhelyére. Védett terület lévén, ezen tevékenységek előfordulása nem valószínűsíthető, de esetleges bekövetkezésük esetén ajánlott a megakadályozásuk. Víziszárnyasok kihelyezése nem javasolt. Szaporodóhelyeiken javíthatunk azzal, ha a felhalmozódott iszapot kotrással eltávolítjuk az őszi időszakban. A vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állományainak természetvédelmi helyzetét javítani szükséges olyan vizes élőhelyek rehabilitációjával és rekonstrukciójával, amelyek minden évben alkalmasak a szaporodásra.

A további közösségi jelentőségű, (de itt nem jelölő) fajok közül szükséges a szalakóta (*Coracias garrulus*) számára alkalmas fészkelőhely biztosítása D-típusú odúval, illetve az odvas fák meghagyásával, peremi területen, vagy tanyák környékén őshonos fafaj (elsősorban fehér nyár) telepítésével. Szintén peremi területeken szükséges (az őshonos fajokból álló) cserjés területek fenntartása az itt fészkelő fajok, például a kis örgébics (*Lanius collurio*) védelme érdekében. A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) helyi állománya érdekében folytatni kell a legeltetést, a faj főleg a lovakkal legeltetett területeken fordul elő.

A területen előforduló egyéb közösségi jelentőségű fajok érdekében fajspecifikus védelmi intézkedéseket nem javasolunk:

dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) – rendszeresen előfordul, de kis egyedszámban, főként a csatornáknál

kis kócsag (*Egretta garzetta*) – táplálkozó

nagy kócsag (*Egretta alba*) – táplálkozó

fehér gólya (*Ciconia ciconia*) – 1 pár fészkel

rétisas (*Haliaeetus albicilla*) – ritkán táplálkozik, átrepül

barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) – jelenléte rendszeres, de fészkelése nem bizonyított

szerecsensirály (*Larus melanocephalus*) – táplálkozó

fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*) – táplálkozó

vidra (*Lutra lutra*) – ritkán előfordulnak vándorló egyedek

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A terület élővilágát természeti értékeit még kevesen kutatták. Deák (2007, 2010) felhívja a figyelmet arra, hogy a területen, egyedülálló módon, a tiszántúli szolonyec, és a Duna-Tisza-közi szoloncsák szikes élőhelyek jellegzetességei egyaránt megtalálhatók.

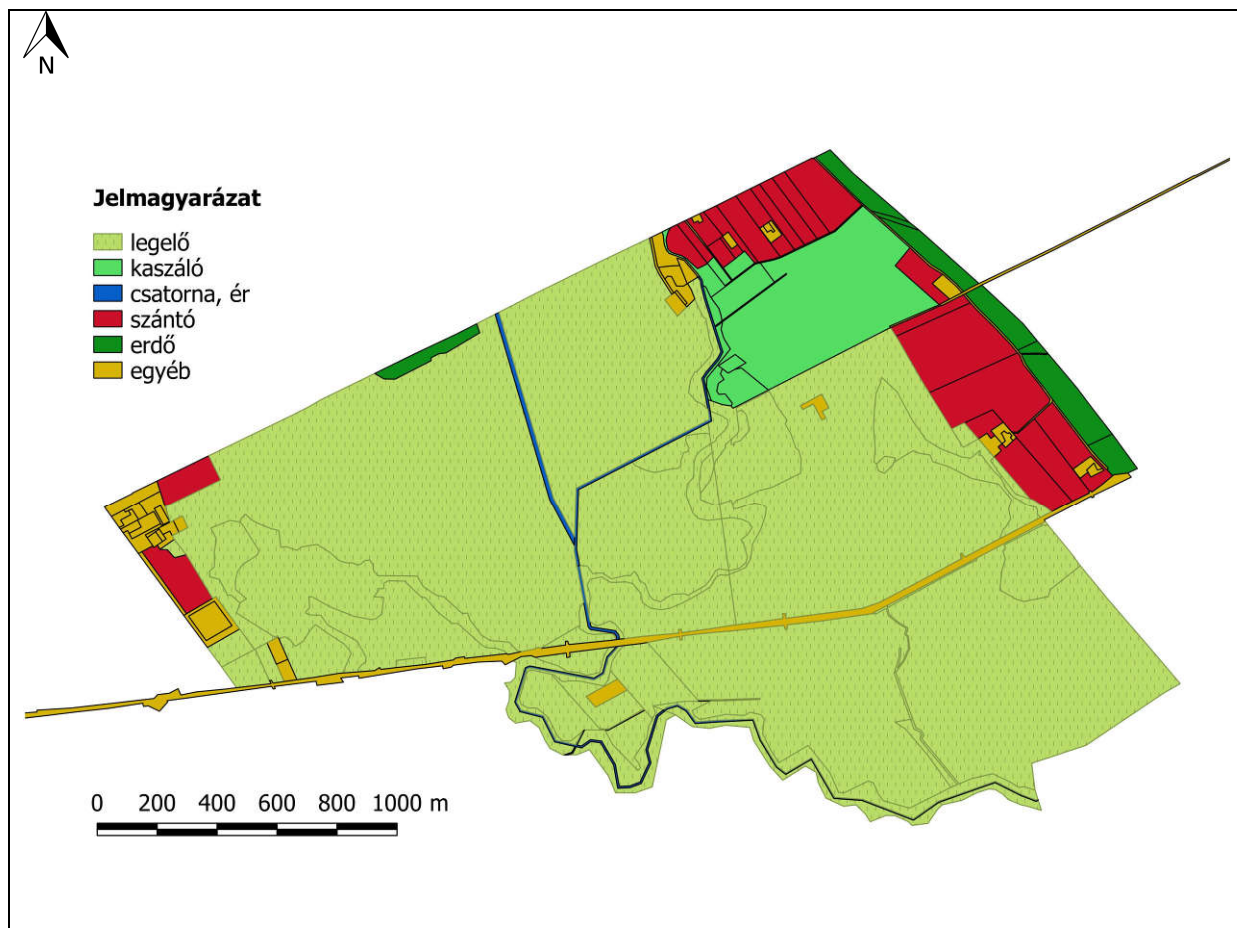
A közösségi jelentőségű élőhelytípusok (1530, 6250) Nemzeti Biodiverzitás monitorozó Rendszer (NBmR) alapján végzett monitorozása javasolt. Monitorozó pont kijelölését azonban nagyobb léptékben kell összehangolni. Legalább 12 évenként javasolt felülvizsgálni és frissíteni a terület élőhelytérképét. (A tervekészítéskor, 2016-ban) részletes élőhelytérkép készült.

A felsorolt jelentős növényfajok monitorozása (3.2.3. fejezet) éppen a két közösségi jelentőségű élőhelytípus (1530, 6250) állapotáról szolgáltat információ. Kiemeljük a magyar sóbolla (*Suaeda pannonica*) monitorozását, mert állományváltozásának figyelemmel kíséréssel a szikes terület állapotáról (pl. sófelhalmozódás vagy kimosódás) kaphatunk információt.

A jelölő állatfaj, a vöröshasú unka (*Bombina orientalis*) állománybecslése állandó mintavételi pontok kijelölésével javasolt, hat éves cikluson belül legalább kétszer, nem száraz időjárású években.

Bár a tervezési terület nem fed át Különleges Madárvédelmi Területtel de a Madárvédelmi Irányelv I. mellékletében felsorolt, itt is előforduló madárfajokra a szokásos természetvédelmi őri és Magyar Madártani Egyesület által végzett felmérések elvégzése javasolt.

3.2.5. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat)

1. ábra. A kezelési egységek térbeli elhelyezkedése (2016): legelő-KE1, kaszáló-KE2, csatorna, ér-KE3, szántó-KE4, erdő-KE5, egyéb-KE6

Művelési ág váltással érintett területrészek: nincs konkrétan kijelölt ilyen területrész a tervezési területen.

A lehatárolt kezelési egységek elnevezése és területi kiterjedése:

Kezelési egységek		
kódja	neve	Kiterjedése (ha)
KE1	Legelő	352,4
KE2	Kaszáló	28,3
KE3	Csatorna, ér	7,1
KE4	Szántó	38,8
KE5	Erdő	11,4
KE6	Egyéb	23,0

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A MePar honlap (<https://www.mepar.hu/mepar/>) szerinti támogathatóság és a blokkok megfeleltetése a kezelési egységekkel:

MePar blokk	Támogatható (ha)	Összes (ha)	MTÉT	Alföldi madár-védelmi szántó	Alföldi madár-védelmi gyepterület	Aszály érzékeny terület	Nat2000	Kezelési egységek
HJ0A8-Q-11	0,77	1,49					erdő	KE5
HJ2Q8-7-11	0,83	2,94					gyep	KE6
H3K48-N-11	2,13	2,53						KE4
H29X8-6-11	111,66	117,98	Tisza-völgy	igen	igen		gyep	KE1, KE3
H1UJ8-9-11	41,33	42,67	Tisza-völgy	igen	igen		gyep	KE1, KE3, KE6
HEFQ8-J-11	28,68	30,25	Tisza-völgy	igen	igen	igen	gyep	KE2, KE4, KE6
H2548-7-11	111,09	112,06	Tisza-völgy	igen	igen		gyep	KE1, KE2, KE3, KE6
HT3X8-Q-11	14,49	14,65	Tisza-völgy	igen	igen	igen	gyep	KE4
HT2Q8-H-11	6,97	7,54	Tisza-völgy	igen	igen	igen	gyep	KE4, KE6
H1C48-D-11	0	10,55					erdő	KE5
HELA8-8-11	104,06	104,74	Tisza-völgy	igen	igen	igen	gyep	KE1, KE3, KE6
H4548-9-11*	23,74	24,01	Tisza-völgy	igen	igen		gyep	KE1, KE3

* Ennek a blokknak csak egy kis része tartozik a tervezési területéhez.

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Miként az ország bármely más mezőgazdasági területén, a jogszabályokban előírt, kötelező földhasználati előírások betartása esetén **egységes területalapú támogatás** igénybe vehető a területen. 2015-ben elindult a következő, 2020 végéig tartó AKG ciklus, amelyben horizontális és zonális (MTÉT, lsd. lentebb) területi lehatárolás szerint, tematikus előíráscsoportok alapján igényelhető támogatás.

További igényelhető kompenzációs kifizetések (csak a 2017 folyamán is még nyitott, le nem zárt pályázatokat tüntettük fel):

A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet kötelező előírásainak betartása és a **Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) fenntartása** esetén, a 2020-ig érvényben lévő, VP4-12.1.1-16. kódú pályázat alapján évi 69eur/ha/év kompenzációs támogatás igényelhető.

A Natura 2000 terület **magánjogi erdőgazdálkodó által művelt erdőterületeire** a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések pályázhatóak. Célja kompenzáció biztosítása az erdőgazdálkodónak az Evt. 73. § (7)-(8) bekezdése alapján az erdőtervben (és ezáltal az erdőgazdálkodásban) megjelenő

korlátozásokból fakadó bevételekiesés ellentételezésére. A támogatást azok az erdőgazdálkodók vehetik igénybe, akik olyan Natura 2000 erdőterületeken gazdálkodnak, melyek esetében az állami tulajdon nem éri el és nem haladja meg az 50%-ot.

A támogatás összege a faállomány típusától és korcsoportjától függően 41-230eur/ha/év között mozog.

Beadási határidő: 2020.05.15.

A tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztésére, a fajok adaptációs képességének növelésére, az egyes területeken az erdőtípus, fajösszetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatására a VP4-15.1.1-17 - **Erdő-környezetvédelmi kifizetések**re vonatkozó pályázat szolgál. Támogatási kérelmet - az Evt. alapján – legkésőbb a támogatási kérelem benyújtásakor - jogerősen nyilvántartásba vett magánjogi erdőgazdálkodók, vagy települési önkormányzatok (amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója), nyújthatnak be.

Beadási határidő: 2019.02.15.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet alapján a jelenleg futó VP4-4.4.1-16. kódú pályázati felhívás alapján **támogatás vehető igénybe a növény- és állatvilág fajgazdagságának növelése érdekében tett, nem közvetlenül gazdálkodási célú földhasználati intézkedésekre.**

A támogatás mértéke 400 eurónak megfelelő forintösszeg/ha vagy 100 folyóméter, a *beadási határidő* 2018.07.31.

Vízvédelmi célú nem termelő beruházásokra: létesítmények kialakítására, fejlesztésére a VP4-4.4.2.1-16 kódú, míg a vízvédelmi és vizes élőhely létrehozására, fejlesztésére VP4-4.4.2.2-16 kódú pályázat szolgál. A felhívás célja a területi vízvízsszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása, mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák minimalizálása, mind a biodiverzitás megőrzésének, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása céljából. A *beadási határidő* az első pályázatnál 2019.03.01., a másodiknál 2018.07.11.

A területen 2016. január 1. óta az Alsó-Tiszavölgy **MTÉT zónarendszeren** keresztül igényelhetők természetvédelmi zónális támogatások („alföldi madárvédelmi szántó” és az „alföldi madárvédelmi gyepek” előíráscsoportcélprogram).

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenlegi agrártámogatási lehetőségek előírásai jól átfednek a kezelési egységeknél kifejtett javaslatainkkal, ezért változtatást nem javasolunk.

3.3.2. Pályázati források

Csak pályázati támogatásból megvalósítandó, nagyobb forrásigényű természetvédelmi intézkedésre jelenleg nincs szükség a területen.

3.3.3. Egyéb

Nincs egyéb javaslatunk.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Résztvevők	Időpont
Terepbejárás	Jegyzőkönyv	Természetvédelmi őr, tervkészítők	2015. 09.30.
Személyes terepi egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Kerner Alíz haszonbérelő	2015.12.10.
Személyes terepi egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Berényi Katona Zsolt haszonbérelő	2015. 12.18.
Személyes terepi egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Kelő Gere Attila haszonbérelő	2015. 12.18.
Személyes egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Jakus József Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, csongrádi Szakasz mérnökség	2016.02.15.
Telefonos egyeztetés	Jegyzőkönyv, e-mail	Tervkészítők, Meggyesi József és Preszner Sándor, Május 1. Vadásztársaság	2016.01.28.
Személyes egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Domokos Gábor falugazdász	2016.02.15.
Telefonos egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Földvári László haszonbérelő	2016.04.27.
Értesítés levélben (KNPI által)	Előzetes terv internetes elérhetősége	Magyar Államvasutak Zrt. Magyar Telekom Nyrt. Magyar Villamos Művek Zrt. Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Szegedi Hatósági Iroda Vodafone Magyarország Zrt. Telenor Magyarország Zrt. Hermann Ottó Intézet Környezetügyi Igazgatóság Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság Csongrád Megyei Agrárkamara Csongrád Megyei	2016. 05.

		Katasztrófavédelmi Igazgatóság Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara Csongrád Megyei Kormányhivatal Csongrád Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály Csongrád Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály Építésügyi Osztály Csongrád Megyei Kormányhivatal Műszaki Engedélyezési és Fogyasztóvédelmi Főosztály Csongrád Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály Csongrád Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztály Csongrád Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály Csongrád Megyei Rendőr- főkapitányság Magyar Államkincstár Csongrád Megyei Igazgatóság Magyar Közút Nonprofit Zrt. Csongrád Megyei Igazgatóság Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Csongrád Megyei Kirendeltsége Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala Információszolgáltatási és Nyilvántartási Kompetencia Központ Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi	
--	--	--	--

		Igazgatóság Hermann Ottó Intézet Környezetügyi Igazgatóság Csongrád Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály DALERD Délalföldi Erdészeti Zrt. Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály OMVK Csongrád Megyei Területi Szervezete Csongrád Város Önkormányzata Polgármesteri Hivatal Csongrád Város Önkormányzata Polgármesteri Hivatal Magyar Bányászati Szövetség Környezet- és Természetvédők Csongrád Városi Egyesülete Valamint a tervezési terület tulajdonosai és haszonbérlei.	
Fórum	Jegyzőkönyv, jelenléti ív	Margóczi Katalin (SZTE Ökológiai Tanszék), Deák József Áron (tervező), Barna Zsolt (KNPI), Deák József (Környezet- és Természetvédők Csongrád Városi Egyesülete)	2016.05.19.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A fenntartási tervben előírtak végrehajtására kötelezettek:

- gazdálkodók;
- Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői (jelen esetben nagy hányadban ez a KNPI);
- Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és Csongrád település önkormányzata;

A fenntartási terv eredményeit felhasználó, illetve a projekt végrehajtását felügyelő szervek:

- az ágazatban működő döntéshozó, felügyeleti szervek;
- támogatást biztosító és a végrehajtást felügyelő szervezetek;
- helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet;

- falugazdászok;
- agrár-érdekképviselői szerv;

Részletesen lsd. a 3.4.1. fejezetben.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kommunikáció eredményei

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Résztvevők	Eredmény
Terepbejárás	Jegyzőkönyv	Természetvédelmi őr, tervkészítők	A tervkészítésnél lehetőség szerint figyelembe vettük az érintett javaslatait.
Személyes terepi egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Kerner Alíz hasznóbérlő	A tervkészítésnél lehetőség szerint figyelembe vettük az érintett legeltetési szokásait.
Személyes terepi egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Berényi Katona Zsolt hasznóbérlő	A tervkészítésnél lehetőség szerint figyelembe vettük az érintett legeltetési szokásait.
Személyes terepi egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Kelő Gere Attila hasznóbérlő	A tervkészítésnél lehetőség szerint figyelembe vettük az érintett legeltetési szokásait.
Személyes egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Jakus József Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, csongrádi Szakasz mérnökség	A tervkészítésnél lehetőség szerint figyelembe vettük az érintett javaslatait.
Telefonos egyeztetés	Jegyzőkönyv, e-mail	Tervkészítők, Meggyesi József és Preszner Sándor, Május 1. Vadásztársaság	Nem volt a tervet befolyásoló javaslat.
Személyes egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Domokos Gábor falugazdász	Nem volt a tervet befolyásoló javaslat.
Telefonos egyeztetés	Jegyzőkönyv	Tervkészítők, Földvári László hasznóbérlő	A tervkészítésnél lehetőség szerint figyelembe vettük az érintett legeltetési szokásait.
Megjegyzés levélben	Hivatalos levél	Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Szegedi Hatósági Iroda	Jelezték, hogy a szolgáltatók az elkövetkező időkben új antennatartó szerkezetek építését fogják kezdeményezni, de

			konkrét adatokkal még nem rendelkeznek.
Megjegyzés levélben	Hivatalos levél	Csongrád Megyei Kormányhivatal Építésügyi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztály Építésügyi Osztály	Kifogást nem emeltek. Felhívták a figyelmet a hagyományos tanyák táji megjelenésének fenntartását célzó igény kielégítésének lehetőségeire.
Megjegyzés levélben	Hivatalos levél	Csongrád Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály	„A véleményezésre megküldött tervek szakmai szempontból alaposak, átgondoltak, kellően megalapozottak, megállapításaikkal, javaslataikkal egyetértünk.”
Fórum	Jegyzőkönyv, jelenléti ív	Margóczy Katalin (SZTE Ökológiai Tanszék), Deák József Áron (tervező), Barna Zsolt (KNPI), Deák József (Környezet- és Természetvédők Csongrád Városi Egyesülete)	Nem hangzott el olyan javaslat, amit a tervbe be kellett volna építeni.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

A terület Magyarország kontinentális éghajlatú, meleg-száraz éghajlati körzetébe tartozik. Éghajlatának legfőbb vonása a nagyfokú változékonyság és a szélsőségekre való hajlam.

Az éves átlaghőmérséklet 10-11 °C között van. Az éves közepes hőingás sokévi átlagos értéke 21-22 °C. Az abszolút hőingás 70 °C körüli, ami országos viszonylatban is igen magas.

A csapadék kevés és szeszélyes eloszlású, az éves csapadékösszeg sokévi átlaga 500-5300 mm, a vegetációs időszakban 300-310 mm. A potenciális párolgás és az átlagos havi csapadékmennyiségek éven belüli eloszlásából következik, hogy a talaj vízkészlete jellemzően november és február között tud pótlódni.

Az évi napfénytartam jellemzően magas, 2000 óra feletti. A csekély csapadék és a magas besugárzás következtében nagy a térség aszályra való hajlama, amit az ide érkező légtömegek alacsony relatív nedvességtartalma is fokoz. Uralkodó széliránya északnyugati, de gyakori a déli irányú szél is.

A térség klímájában is tapasztalhatók olyan változások, melyeket egyértelműen klímamódosulásnak kell tekintenünk. Kecskeméti adatok alapján kimutatható az évi összes csapadékmennyiség és a téli félév csapadékmennyiségének a csökkenése, az évi középhőmérséklet és a nyári félév átlagos hőmérsékletének enyhe emelkedése, ami az aszályosság fokozódását jelentette az 1970-es, 80-as és 90-es években. Erre az időszakra számítva az évi átlagos csapadékösszeg az 500 mm-t sem érte el. (Az utóbbi évek viszont csapadékosabbak voltak.) A védett terület élőhelyi adottságainál fogva a Hátság egyéb részeihez viszonyítva kevésbé van kitéve a szárazodás és a felmelegedés hatásainak, de a kedvezőtlen hatásokkal itt is számolni kell.

1.1.2. Vízháztartási adottságok

A térség vízutánpótlása részben csapadékból származik, de főként talajvíz eredetű, vízviszonyai az adott év csapadékviszonyaitól függenek. A helyben megjelenő pangó felszíni vizek főként a felszín alatti vízmozgásból, kisebb részben az ide érkező csatornák vizéből és csapadékból származnak. A terület legnagyobb részét szélsőséges vízjárású szikes élőhely-együttesekből, melyek felszíni vizei időszakosak, kisebb részben magasabb térszínű, vízborítástól mentes területekből állnak. A talajvíz általában a felszín közelében, átlagosan 0.5-1.5 m mélységben helyezkedik el. A talajvíz kémiai jellege nátrium-hidrogénkarbonátos - kloridos.

A tervezési terület vizei a Tisza felé folynak le, fő vízfolyásai a Vidre-éri és a Kiscsukás-éri csatornák. Hozzájuk számos természetes szikér és néhány vízvezető árok csatlakozik. A Duna-Tisza közének más térségeihez hasonlóan vízháztartási szempontból ősállapot sehol sem található a területen. Az 1900-as évek elején történt csatornázás következtében a Csongrádi Kőnyaszk környékén is csökkent az átlagos talajvízszint.

A Csongrádi Kónya-szék hidrogeológiai szempontból kifejezetten alkalmas a területre érkező és ott keletkező vizek oly módon történő megőrzésére, hogy az nem jár a természetvédelmi és hidrológiai állapotok javítását jelentő közérdek megvalósulása esetén jelentősebb gazdasági kár okozásával.

A Vidre-éri csatornán a védett területet elhagyó határon egy többé-kevésbé üzemképes műtárgy található. A terület természetes vízkészleteinek megőrzése szempontjából ez a zsilip nem elegendő, azonban nagy költséggel készülő további zsilipek elhelyezése sem kívánatos táj- és élőhelyvédelmi szempontból, különösen akkor, ha lényegesen kisebb anyagi ráfordítással készülő bukó rendszerű földáttöltésekkel is megoldható ugyanaz a feladat.

2016. április 11-én, terepbejáráson figyeltünk fel arra, hogy a terület közepén, észak-déli irányban futó mesterséges csatorna nyugati partvonala erősen erodálódott, és számos helyen, pl. az E 725459 N150610 EOv koordináták által meghatározott pontban, ahol egy természetes ér szakad a csatornába) a csatornába folyó víz járatokat mosott ki. Feltételezzük, hogy a terület nyugati, erősen szikes feléről sok víz jut így a csatornába, és folyik el, ami a szikes élőhelyek fennmaradását veszélyezteti. Javasoljuk a csatorna nyugati partjának rendezését, és a felszíni vízbefolyás megakadályozását, vagy a csatorna torkolatánál tiltó elhelyezését.

A 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 2. sz. melléklete a Natura 2000 vizes élőhelyeit a felszín alatti víz állapota szempontjából fokozottan érzékeny terület kategóriájába sorolja be.

1.1.3. Talajtani adottságok

A terület felszíni képződményei a pliocén-pleisztocén korú ös-dunai hordalékkúp anyagára települtek. A védett területen uralkodó üledéktípus az infúziós lösz. A terület északi szögletében holocén korú aleurit található, a nyugati rész magasabb térszínének anyaga eolikus holocén futóhomok.

A területre legjellemzőbb talajtípusok a szikes talajokhoz tartoznak. A rossz lefolyási viszonyok, a kontinentális jellegű, erősen párologtató klíma hatására a szikesedés uralkodó talajalakító folyamat. Az erős vízhatásnak kitett, időszakos felszíni vízborítású részeken szoloncsákok, szoloncsák-szolonyecék, szolonyecék fordulhatnak elő. Vízgazdálkodásuk, termőképességük szélsőségesen rossz, ezért a tájhasználatra korábban is csak a legeltetés volt jellemző.

A hátsóbb részeken az infúziós löszhöz, közvetlenül kötött réti csernozjomok, mélyben sós réti csernozjomok fordulnak elő. Előbbiek nagy víznyelésű és vízvezető képességű, közepes vízraktározó képességű, gyengén víztartó talajok, míg utóbbiak gyenge víznyelésű, igen gyenge vízvezető képességű, erősen víztartó, igen kedvezőtlen, extrém szélsőséges vízgazdálkodású talajoknak számítanak. A védett terület peremi részein ezek szántóföldi művelés alatt állnak vagy álltak, egyéb helyeken értékes gyepek borítják. A védett terület nyugati részén, a magasabb térszíneken, a futóhomok üledéken kialakult homoktalajon szántókat és beépített területet (major) találunk.

1.2. Természeti adottságok

A Csongrádi Kónya-szék kJTT a Duna-Tisza közén, florisztikailag a Duna-Tisza köze és a Tiszántúl határán fekszik. Élővilága a szoloncsák és szolonyec szikesek vonásait egyaránt magán viselő átmeneti jellegű, az élőhely átmenti állapotának megfelelően. Növényföldrajzilag a Pannóniai flóratartomány (*Pannonicum*) Alföld flóravidéken (*Eupannonicum*) belül a Duna-Tisza köze (*Praematricum*) és a Tiszántúl (*Crisicum*) határán

helyezkedik el. A terület a zoogeográfiai beosztás szerint a Közép-Dunai faunakerület (*Pannonicum*) körzetén belül a Nagy Alföld (*Eupannonicum*) faunajáráshoz tartozik.

A szikes mozaikot szikpadkák és infúziós löszhátak gazdagítják. A szikpadkák vízfolyások hatására alakultak ki, sokszor igen magasak. Az éles, szinte átmenet nélküli padkaletörések és a lassan ellaposodó szikes formák között minden lehetséges típust megtalálunk a területen, ennek megfelelően az élővilág sokféle módon képez szegély élőhelyeket. A morfológiai sajátosságok pedig lehetővé teszik nagyobb kiterjedésű vakszik foltok megjelenését, amely a szikesek iszapnövényzetének és nyílt felszíneket igénylő ízeltlábú közösségének fennmaradását biztosítja.

A tervezési terület gyepeinek élővilága természetes úton alakult ki, de az ember által megváltoztatott vízgazdálkodás és a legeltető gazdálkodás miatt eltér a természetes állapotoktól. Az élőhely-komplexum életközösségeit így is természetközelinek tekinthetjük. Térségi szinten szigetszerűen őrzi a természetes és természetközeli állapotú gyepterületek élővilágát. A tágabb térség természeti területeit egyre nagyobb mértékben szabdalja fel a növekvő intenzitású erdősítés és a területalapú támogatások hatására „gondosabban” végzett szántóföldi gazdálkodás. A korábbi természetközeli gazdálkodási formák (legeltetés) egyre kisebb mértékben jelentkező hatása nyomán beinduló természetes és másodlagos szukcessziós folyamatok (cserjésedés, gyeptermés képződés, nádasodás, stb.) kedvezőtlenül hatnak az igen összetett és változatos, de sérülékeny élőhelykomplexum fajösszetételére. A fajgazdag élővilág megőrzéséhez cél a gazdálkodás nyomán létrejött szukcessziós állapot megtartása.

A terület természetes, természetközeli élőhelyei közül a legjellemzőbbek a kiemelt jelentőségű közösségi élőhelynek minősülő pannon szikes gyepek és mocsarak (Pannon szikesek - 1530), és a síksági pannon löszgyepek (6250). A szikes puszták szoloncsák és szolonyec jelleget egyaránt mutatnak, a sziki magaskórósok kivételével a teljes szikes spektrum képviselteti magát. Kis kiterjedésben találkozhatunk a pusztaszegélyében szántóterületekkel, tanyákkal. Természetes, természetközeli erdő a site területén nem található, néhány kisebb telepített facsoport, erdőfolt helyezkedik el csupán a szegélyben.

A Natura 2000 terület állatvilágnak legértékesebb tagjai a Kónya-széken jelölőfajként is szereplő vöröshasú unka, továbbá a számos egyéb kételtű- és hüllő faj (pl. a szintén jelölőfaj, de a területre nem jelölt dunai tarajosgöte, mocsári teknős), és a szikespusztai madárközösség (pl. piroszlábú cankó, szalakóta, kis őrgébics).

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	*Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	A
6250	*Síksági pannon löszsztyeppék	C

*** közösségi jelentőségű élőhelyek**

Élőhely neve:	*Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
----------------------	---

Élőhely kódja:	*1530
Élőhely előfordulásai a területen:	Ld. 4. térkép
Élőhely területi aránya:	43%. A Natura 2000 adatlapon 72% szerepel. Az eltérés oka technikai: a fenntartási terv készítéséhez kapcsolódó felmérések pontosabb képet adtak a jelölő élőhely kiterjedésének arányáról.
Élőhely kiterjedése a területen:	328 ha (Natura adatlapon); 198 ha az új felmérés szerint alakult pontosabb érték. A Natura 2000 adatlap alapján számítható értéktől való eltérés okait ld. fentebb.
Élőhely jellemzése:	Az élőhelyen a pannon szikes társulások több típusa is előfordul, melyek kiterjedése tág határok között változik. Nádas, gyékényes és zsiókás állományok csak kis kiterjedésben, leginkább sziki rétekkel mozaikolva jelennek meg. Kiterjedt területeket foglal el a mézpázsitos szikfok társulás, mely tavasszal sekély vízállásos, nyár elejére-közepére kiszáradó felszíneken jelenik meg. Domináns faja a sziki mézpázsit (<i>Puccinellia limosa</i>). A társulás átmenete a zsiókás felé fokozatos, a vakszikek felé határozott. A pozsgás zsázsa (<i>Lepidium crassifolium</i>) mellett gyakori eleme a sziki őszirózsa, (<i>Aster tripolium</i> ssp. <i>pannonicum</i>). A szikfok zóna felső, ellaposodó részén a talaj különleges só-víz háztartása következtében alakul ki a száraz szoloncsák talajra jellemző vakszik növényzet, melynek összborítása igen alacsony, s mindössze két növényfaj, a bárányparék (<i>Champhorosma annua</i>) és a pozsgás zsázsa (<i>Lepidium crassifolium</i>) alkotja. A vakszik zóna kiterjedése kisebb, a háta rajzolatát 0.5-1.5 m széles sávokban követi. A vakszikeken egy helyen előfordul a bennszülött magyar sóballás társulás. A sekélyen vízállásos, tocsogós részeken nedves illetve szárazabb sziki rétek jelennek meg fehér tippán (<i>Agrostis stolonifera</i>) illetve réti sás (<i>Carex distans</i>) dominanciával.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Az élőhely-típus feltételei a Németh-Seregélyes skála szerint legnagyobb kiterjedésben 4-es, azaz jó természetességűek, de a 3-as, azaz közepes természetességű feltételek aránya is jelentős.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az élőhelyet főleg a hidrológiai állapot megváltoztatása veszélyezteti, emellett erős veszélyforrás az idegenhonos özőnfajok előretörése. Az alulhasználat, és a legelőtisztítás elmaradása degradációt okozhat. Az élőhely érzékeny a klímaváltozásra
Veszélyeztető tényezők:	A04.03 pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya J02 emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok K01 abiotikus természetes folyamatok (lassú) K02 természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok M01 abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására

	bekövetkező változások
Élőhely neve:	*Síksági pannon löszsztyepppek
Élőhely kódja:	*6250
Élőhely előfordulásai a területen:	Ld. 4. térkép
Élőhely területi aránya:	38%. A Natura2000 adatlapon 4% szerepelt. A különbség oka egyrészt a pontosabb felmérés, másrészt a felmérő a fajszegényebb, degradáltabb állományokat is besorolta az élőhelytípusba.
Élőhely kiterjedése a területen:	18 ha (Natura 2000 adatlapon); A részletes terepi felmérés pontosította a kiterjedést, így a valós érték 173 ha.
Élőhely jellemzése:	A szárazgyepek többsége a legeltetés hatásaként a homoki legelőkhöz hasonló, de eltérő fajkészlettel. Fajkészletükben a löszgyepek több faja jelenik meg, keveredve homoki fajokkal, így egy sajátos átmenetnek tűnik. Az intenzív legeltetés és taposás következtében több gyomfaj jelentős állománya telepedett meg rajta. A tervezési terület löszsztyepprétei a Tiszántúlra jellemző löszpusztarét (<i>Salvia nemorosae-Festucetum rupicola</i>) társulásba sorolhatók. Domináns faja a pusztai csenkesz (<i>Festuca rupicola</i>), mellette előfordul a karcsú fényszerje (<i>Koeleria cristata</i>), ritkábban a sudár rozsok (<i>Bromus erectus</i>). A löszgyepek több gyakori kísérőfaja is előfordul. A sztyepprétek regenerációs képessége közepes. Probléma az állatállomány csökkenése, a gyepek kaszálásának, legeltetésének megszűnése.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Az élőhely-típus foltjai a Németh-Seregélyes skála szerint felerészt 4-es, azaz jó természetességűek, és közel azonos a 3-as, azaz közepes természetességű foltok aránya is, melyek a felhagyott, regenerálódó állományok.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az élőhelyet főként a legeltetés elmaradása veszélyezteti, és erősen ki van téve a keskenylevelű ezüstfa terjedésének, és helyenként a nádasodásnak.
Veszélyeztető tényezők:	A03.01 intenzív, vagy intenzívebb kaszálás A04.03 pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya I01 idegenhonos inváziós fajok jelenléte I02 problémát jelentő őshonos fajok K01 abiotikus természetes folyamatok (lassú) K02 természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Populáció (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak a II. mellékleteseknél)
II., IV.	<i>Cirsium brachycephalum</i>	D

Faj neve:	<i>Cirsium brachycephalum</i>
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Az állomány erősen fluktuál, tőszáma 300-5000 tő között mozog.
Állománynagyság (jelöléskor):	P
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Nem ismert. A faj sajátosságai miatt egy év adatai alapján a pontos, illetve a közelítő állománybecslés is nehézkes. Minimum százas nagyságrendben van jelen a területen.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj állománya erősen fluktuál. A rendelkezésre álló adatok tendencia megállapítására nem alkalmasak.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj aktuális veszélyeztetettsége a területen csekély mértékű.
Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszélyeztető tényező a klímaváltozás hatásaként várható aszály és kiszáradás.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Faj neve:	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Ld. 5. térkép
Állománymagyság (jelölés):	gyakori
Állománymagyság (tervkészítés):	A fajt 22 helyen észleltük a felmérések során. Miután az észlelések nagyobb hányada akusztikus észlelés volt, az állományméret nem becsülhető. A lokalitások eloszlása alapján a faj gyakori a területen.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem állapítható meg.
Faj veszélyeztetettsége:	Elsősorban a nem megfelelő vízgazdálkodás következtében bekövetkező szaporodó- és élőhelyvesztés veszélyezteti.
Veszélyeztető tényezők:	Az állományt elsősorban szaporodó- és táplálkozóhelyeik leszáradása (vagyis az élőhely csökkenése, korábbi összefüggő víztestek feldarabolódása, a vízborítás mélységének csökkenése, és ezek következtében a vízminőség változása), illetve a vizek szennyezése veszélyezteti. A világtendenciát figyelembe véve reális veszélyeztető tényező mikrobiális patogének megjelenése.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Növények:

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
Erdélyi útifű	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	V	A Galicz-tanyától nyugatra húzódó legelőn elszórva.
Budai imola	<i>Centaurea sadleriana</i>	V	A löszhátakon helyenként gyakori faj.
Agárkosbor	<i>Orchis morio</i>	V	A löszhátak egy-két pontján van jelen.
Poloskaszagú kosbor	<i>Orchis coriophora</i>	V	Igen kevés.
Egypelyvás csetkák	<i>Eleocharis uniglumis</i>	V	A terület több pontján is jelen van, de nagyobb kiterjedésű foltjai nincsenek.
Bunkós hagyma	<i>Allium sphaerocephalon</i>	V	Nagyon ritka
Érdes csúdfű	<i>Astragalus asper</i>	V	Ritka
Apró nőszirm	<i>Iris pumila</i>	V	Igen kevés

Mocsári kosbor	<i>Orchis laxiflora ssp. palustris</i>	V	Ritka
Magyar sóbolla	<i>Suaeda pannonica</i>		Pannon endemizmus, a vakszikesek növénye. Érdekes figyelemmel kísérni, mert állományváltozásával a szikes terület állapotáról (pl. sófelhalmozódás vagy kimosódás) kaphatunk képet.
Rozsdás rózsza	<i>Rosa rubiginosa</i>		A Duna-Tisza közén lokális és általában előfordulási helyszínein is kevés egyedszámban van jelen. A terület löszhátjain gyakori faj, jelenleg ez a legnagyobb ismert egyedszámú populációja a Duna-Tisza közén.
Vékony útifű	<i>Plantago tenuiflora</i>		A tiszántúli szolonyec szikesekre jellemző faj. Állományainak nyomonkövetésével a szolonyec és szoloncsák szikesek térbeni változásairól is képet kaphatunk.

Állatok:

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV, HD, BD)	Jelentőség
Nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	FV, HD II., IV.	A faj főleg a lovakkal legeltetett területeken fordul elő.
Szongáriai cselőpók	<i>Lycosa singoriensis</i>	V	A szikes gyepek jellemző faja.
Szegélyes vidrapók	<i>Dolomedes fimbriatus</i>	V	A csatornában, vályogvető gödrökben rendszeresen észlelhető, vizes években a természetes víztestekben is megtalálható faj.
Sisakos sáska	<i>Acrida hungarica</i>	V	Tömeges.
Dunai tarajosgöte	<i>Triturus dobrogicus</i>	V, HD II., IV.	rendszeresen előfordul, de kis egyedszámban, főként a csatornában
Zöld levelibéka	<i>Hyla arborea</i>	V	A faj számára kulcsfontosságú szaporodási helyek felszámolódásával az itteni állomány felértékelődik.

Barna ásóbéka	<i>Pelobates fuscus</i>	V	A faj számára kulcsfontosságú szaporodási helyek felszámolódásával az itteni állomány felértékelődik.
Barna varangy	<i>Bufo bufo</i>	V	A faj számára kulcsfontosságú szaporodási helyek felszámolódásával az itteni állomány felértékelődik, különösen az Alföldön.
Zöld varangy	<i>Bufotes viridis</i>	V	A faj számára kulcsfontosságú szaporodási helyek felszámolódásával az itteni állomány felértékelődik.
Kecskebéka	<i>Pelophylax kl. esculentus</i>	V	A faj számára kulcsfontosságú szaporodási helyek felszámolódásával az itteni állomány felértékelődik.
Fürge gyík	<i>Lacerta agilis</i>	V	A magasabban fekvő területeken gyakori.
Vízisikló	<i>Natrix natrix</i>	V	A csatornák mentén gyakori.
Mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	V	A Vidre-érben fordul elő.
Bíbic	<i>Vanellus vanellus</i>	V	Az utóbbi időben Európa-szerte jelentősen visszaszorult, a területen a kezelés, illetve a vízállás függvényében fészkel.
Piroslábú cankó	<i>(Tringa totanus)</i>	FV	Fészkelő, egyes években a kedvezőtlen feltételek miatt vonuló. A legeltetés mértékének és a védett természeti terület vízháztartásának függvénye a megfelelő táplálékbázis és élettér kialakulása, ezen keresztül a költés és annak sikere. A vízmegőrzésre és legeltetésre egyaránt nagyobb hangsúlyt kell fektetni.
Fehér gólya	<i>(Ciconia ciconia)</i>	FV	Egy pár fészkel a területen.
Fürj	<i>Coturnix coturnix</i>	V	Néhány pár fészkel.
Búbosbanka	<i>Upupa epops</i>	V	Fészkelő.
Kis örgébics	<i>(Lanius collurio)</i>	V, BD	Fészkelő állományának fenntartását a gyepeken az őshonos cserjefajok szükséges mértékű megőrzése elősegíti.
Mezei pacsirta	<i>Alauda arvensis</i>	V	Az állattartás visszaszorulásával párhuzamosan korábbi élőhelyeinek jelentős részéről eltűnt.
Sárga billegető	<i>Motacilla flava</i>	V	Rendszeres fészkelő, az állattartás visszaszorulásával párhuzamosan visszaszorult.

Szalakóta	<i>(Coracias garrulus)</i>	FV, BD	Számára alkalmas fészekodúk biztosításával, illetve az odvas fák meghagyásával, peremi területen, vagy tanyák környékén őshonos fafaj (elsősorban fehér nyár) telepítésével segíthető a költése.
Rozsdás csuk	<i>Saxicola rubetra</i>	V	Fészkelő. A tervezési terület vízháztartásától, a legeltetéstől és egyéb kezelési beavatkozásoktól – pl. cserjeirtás mértékétől – függ a Kónyaszéken fészkelő párok száma.
Sordély	<i>Miliaria calandra</i>	V	Fészkelő. A legelőterületeken felferődött őshonos cserjék részbeni megőrzése szükséges a jelentős számban költő állomány megőrzéséhez.
Vakond	<i>Talpa europaea</i>	V	Túrastelepei a nagyobb kiterjedésű löszgyepmaradványokon, felhagyott szántók visszagyepesedő élőhelyein és parlagokon, szántókon egyaránt jelen vannak.
Keleti sün	<i>Erinaceus roumanicus</i>	V	Általánosan elterjedt a homoki szántókon, szikes réteken és a tanyák környékén lévő szőlő és kertkultúrákban.

HD – élőhelyvédelmi irányelven szereplő, BD – madárvédelmi irányelven szereplő

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

Művelési ágak	Kiterjedés (ha)	%
erdő	11,99	2,6
kivett	68,77	15,1
legelő	333,37	73,1
nádas	3,64	0,8
szántó	38,19	8,4
Összesen	455,96	100

A művelési ágak térbeli elhelyezkedése a 2. térképen látható.

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

Tulajdonviszonyok	Kiterjedés (ha)	%
állami, KNPI	275,91	60,51
állami, KNPI, magán	87,31	19,15
állami, egyéb	14,07	3,08

magán	76,12	16,7
önkormányzati	2,56	0,56
Összesen	455,96	

Valamennyi hrsz. Csongrád város közigazgatási határához tartozik.

hrsz	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonosi csoport/kezelő
0240/a	0,7135	nádas	Állami, CSKVT
0240/b	0,6645	kivett	Állami, CSKVT
0240/c	3,848	kivett	Állami, CSKVT
0240/d	2,2812	kivett	Állami, CSKVT
0238/4a	2,0682	legelő	állami, KNPI
0238/4b	0,0719	kivett	állami, KNPI
0238/4c	1,4747	legelő	állami, KNPI
0242/a	1,714	legelő	állami, KNPI
0242/b	0,8597	kivett	állami, KNPI
0242/c	1,6	legelő	állami, KNPI
0242/d	0,9243	kivett	állami, KNPI
0242/f	1,8613	kivett	állami, KNPI
0264/23	1,4817	erdő	állami, KNPI
0264/32a	46,5903	legelő	állami, KNPI
0264/32a	31,7831	legelő	állami, KNPI
0264/32b	2,4746	nádas	állami, KNPI
0264/32c	2,658	legelő	állami, KNPI
0264/32d	14,0318	kivett	állami, KNPI
0264/32f	8,6003	legelő	állami, KNPI
0264/32g	0,6825	kivett	állami, KNPI
0265/a	0,2905	kivett	állami, KNPI
0265/b	0,2941	kivett	állami, KNPI
0265/c	0,2139	kivett	állami, KNPI
0265/d	1,4937	kivett	állami, KNPI
0266/2a	1,1866	kivett	állami, KNPI
0266/2b	0,3945	legelő	állami, KNPI
0267/1a	16,9805	legelő	állami, KNPI
0267/1b	1,3538	kivett	állami, KNPI
0267/3	0,4237	kivett	állami, KNPI
0270/1a	16,5	legelő	állami, KNPI
0270/1a	21,7652	legelő	állami, KNPI
0270/1c	0,1633	kivett	állami, KNPI
0271/15	0,277	legelő	állami, KNPI
0271/48	0,2932	kivett	állami, KNPI
0271/62a	1,2776	kivett	állami, KNPI
0271/62b	22,8831	legelő	állami, KNPI
0271/62c	0,0926	kivett	állami, KNPI
0272/2	6,3368	legelő	állami, KNPI
0272/20	0,4698	kivett	állami, KNPI
0272/26a	50,2536	legelő	állami, KNPI

0272/26b	6,3878	kivett	állami, KNPI
0272/26c	0,3417	legelő	állami, KNPI
0272/26d	0,049	kivett	állami, KNPI
0272/26f	5,3501	kivett	állami, KNPI
0272/26g	0,3654	szántó	állami, KNPI
0272/26j	0,2179	nádas	állami, KNPI
0272/26k	0,3658	szántó	állami, KNPI
0272/28	0,6027	kivett	állami, KNPI
0272/3	0,4066	kivett	állami, KNPI
0243/	1,2125	legelő	állami, KNPI, Gazdaszöv.
0238/6a	4,4387	kivett	állami, KNPI, magán
0238/6b	40,1288	legelő	állami, KNPI, magán
0238/6b	6,1373	legelő	állami, KNPI, magán
0238/6c	0,1812	kivett	állami, KNPI, magán
0238/6d	0,4552	kivett	állami, KNPI, magán
0238/6f	0,5877	kivett	állami, KNPI, magán
0238/6g	33,8925	legelő	állami, KNPI, magán
0238/6h	0,2736	kivett	állami, KNPI, magán
0258/1	7,81	kivett	állami, MÁV
0258/2	0,2368	legelő	állami, MÁV
0268/	0,6432	kivett	állami, vízgazd.
0269/	1,1262	kivett	állami, vízgazd.
0264/31	0,4009	kivett	BT
0238/2	0,5755	kivett	magán
0238/3	3,004	legelő	magán
0238/5	3,6767	legelő	magán
0264/13	0,5068	legelő	magán
0264/14	2,4291	szántó	magán
0264/17	0,4204	legelő	magán
0264/18	0,15	kivett	magán
0264/19	0,15	kivett	magán
0264/2	0,3395	kivett	magán
0264/20	0,15	kivett	magán
0264/22	0,6903	erdő	magán
0264/24	0,9455	legelő	magán
0264/25	1,224	legelő	magán
0264/26a	0,575	legelő	magán
0264/26b	0,2888	szántó	magán
0264/27	0,253	kivett	magán
0264/28	0,2648	legelő	magán
0264/29	0,1812	kivett	magán
0264/3	0,3951	kivett	magán
0264/30	0,0418	kivett	magán
0264/33	1,7953	szántó	magán
0264/4a	0,1645	kivett	magán
0264/4b	0,1728	szántó	magán
0264/4c	0,1951	legelő	magán
0264/5	1	legelő	magán
0264/7	0,15	kivett	magán
0264/9a	0,064	kivett	magán
0264/9b	0,136	legelő	magán
0266/1	1,2355	kivett	magán

0266/3a	0,9245	kivett	magán
0266/3b	0,303	kivett	magán
0266/3c	0,3343	legelő	magán
0266/3d	1,3526	kivett	magán
0266/3f	0,2911	legelő	magán
0267/2	1,1776	legelő	magán
0270/2	0,2877	kivett	magán
0270/3a	0,2386	nádas	magán
0270/3b	0,3733	erdő	magán
0270/3c	0,6075	legelő	magán
0270/3d	0,3974	legelő	magán
0270/3f	0,0527	kivett	magán
0271/17	1,0364	szántó	magán
0271/19	1,3145	szántó	magán
0271/2	0,0719	kivett	magán
0271/39a	0,8914	szántó	magán
0271/39b	0,6976	legelő	magán
0271/3a	0,1283	kivett	magán
0271/3b	0,1594	szántó	magán
0271/40a	0,2762	legelő	magán
0271/40b	0,4536	szántó	magán
0271/41	0,608	szántó	magán
0271/42a	0,4445	szántó	magán
0271/42b	0,4718	legelő	magán
0271/42c	0,6791	szántó	magán
0271/43	1,7219	szántó	magán
0271/44	0,8852	szántó	magán
0271/45	1,1722	szántó	magán
0271/46	1,1493	szántó	magán
0271/47	2,9693	szántó	magán
0271/4a	0,0651	kivett	magán
0271/4b	0,2226	legelő	magán
0271/50b	1,8194	erdő	magán
0271/50c	0,2042	legelő	magán
0271/50d	1,6316	erdő	magán
0271/63	1,7481	legelő	magán
0271/9	0,3848	kivett	magán
0272/12	2,2606	szántó	magán
0272/15a	1,7515	erdő	magán
0272/15b	0,2377	legelő	magán
0272/16	3,0844	erdő	magán
0272/17b	1,1567	erdő	magán
0272/24a	0,6561	szántó	magán
0272/24b	0,4155	legelő	magán
0272/24c	2,6225	szántó	magán
0272/29	2,3017	szántó	magán
0272/33	0,8898	szántó	magán
0272/34	6,4885	szántó	magán
0272/35	5,9204	szántó	magán
0272/4	0,3129	kivett	magán
0272/5a	0,1213	kivett	magán
0272/5b	0,242	legelő	magán

0272/6a	0,1187	kivett	magán
0272/6b	0,2697	legelő	magán
0271/28	0,3725	kivett	önkorm
0281/	2,1826	kivett	önkorm.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

(a) Legeltetés

A tervezési terület legnagyobb részét legeltetési állattartással használják, és ez egyben természetvédelmi kezelésnek is minősül. 2015-2016-ban négy bérlő használta a területet.

A jelenleg alkalmazott legeltetésről a bérlőkkel készített interjúk alapján jutottunk információhoz.

A 0264/32, 0265/ és 0242/ hrsz, valamint a 0238/4 c) alrészletű, összesen 104ha kiterjedésű terület haszonbérlőjének lovainak legnagyobb része nóniusz fajtájú, de van néhány ősi Akhál Teke fajtájú állatuk is. Fő céljuk az őshonos lófajták megőrzése, tenyésztése. A tervezési terület 30-ha-os bekerített részén 2015 szeptemberétől tartanak 20 kancát, ezért a terület többi része erősen alulhasználatnak látszott 2015 őszén. Elmondásuk szerint a bérelt terület többi részét azért nem tudják használni, mert még nem sikerült kerítést építeni, lovakat pedig sem pásztoroló módon, sem villanykarámmal nem lehet legeltetni. Engedélyt kaptak téli legeltetésre is, az állatokat csak akkor hajtják be a tervezési területen kívüli karámba, ha a hótakaró miatt nem tudnak legelni. Terveik szerint területüket 3 részre fogják osztani a 451-es úttal párhuzamos sávokban, és ezekben az egységekben szakaszosan kívánnak legeltetni. A lovakat károsító belféreg miatt is szükséges a legelő váltogatása. Szándékukban áll kaszálni is a bérelt területükön, főleg a 451-es út menti részen, magasabb térszíneken, máshol főleg a parlagokon. A jelenleg bérelt területükön átvételkor jelentős volt az ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*) fertőzés, ezt még csak részben sikerült letakarítani. Abban bíznak, hogy idővel a lovak ki fogják járni a területet, és ez a kezelés mind az ezüstfa terjedését, mind a vizes élőhelyek nádasodását-zsíókásodását meg fogja akadályozni.

A második legnagyobb területen gazdálkodó bérlő (a 0270/1, 0267/3, 0271/62, 0271/15, 0272/26 hrsz-ú ingatlanok összkiterjedése 102ha) területe két tömbben helyezkedik el, az egyiket három oldalról csatorna (Vidre-ér) határolja, a másik pedig a tervezési terület keleti részén helyezkedik el, összesen 102 ha. Állattartó telepe és tanyája ez utóbbi terület közepén van. Itt történik az itatás, kiegészítő takarmányozás, és itt található egy nagy kiterjedésű karám is, valamint egy kisebb istálló, amiben néhány kiemelkedően értékes állatot tart. Sportlovakat tenyészt, elsősorban kisébri és furioso fajtákat, jelenleg 30 állat van a területen. Az általa bérelt területet a Vidre-ér csatornája két részre osztja, amely az állatok számára csak alacsony vízállás esetén átjárható, és a csatornán lévő épített átjárót csak úgy tudná igénybe venni, ha a szomszédos bérlő területén hajtaná át az állatokat. Ez nehézséget okoz a 2014.04.20.-án kelt, a KNPI által készített legeltetési terv végrehajtásában is, amely tavasszal a Vidre-ér túloldalán elhelyezkedő terület legeltetését javasolja, mivel annak a közút melletti része alullegelt. Ezen a részen először a fás szárúak eltávolítását tervezi. A gazdálkodó külön bérel egy részt a tervezési területen, amelyet kaszálassal hasznosít, itt nem legeltet egyáltalán, a legeltetett területén pedig nem szándékozik kaszálni.

A 28,4 ha-os, 0267/1, 0265/, 0266/2, 0272/3 hrsz-ú ingatlanokból összetevődő bérlemény a tervezési terület közepén helyezkedik el. A bérlő korábban (13 éve) juhokat legeltetett a jelenleginél jóval nagyobb területen (kb. 500 állatot). Szabad állásos tartásban legeltetett, kinti elletéssel, májustól augusztusig, utána főleg tarlóra hajtotta az állatokat. 2014 szeptemberében megszűnt a juh legeltetés. Jelenleg 28 magyar tarka marhát legeltet április végétől szeptember

végéig villanykarámmal határolt területen. Az éjszakázó hely a tervezési területen kívül található. 2016 elején kézi motoros fűkaszával irtja az ezüsthátú a védett területen.

A negyedik nagyobb, 88,2 hektáros, egybefüggő bérlemény (0238/4 a, 0238/6 hrsz-ok) a terület déli részét, a Vidre-ér és a vasútvonal által határolt területet fedi le. A bérlőnek összesen kb. 1000 állata van, ebből 120 bivaly, a többi szürke marha. Tavasszal az állatokat a tiszai telelőhelyről lehetőleg lábon hajtják a Kónya-székre. Szakaszosan legeltetik a területet, de nem villanykarám használatával, hanem gulyás tereli a jószágokat. Nyáron, amikor kiég a legelő, elfogy a fű, másik helyre hajtják az állatokat, majd az őszi esők érkezésével újra visszajönnek. Kaszálást nem tervez, mert az itteni fű alacsony, bár jó minőségű. Az állatok nagyon szeretik az ilyen szikes legelőt. A korábbi szántók helyén regenerálódó parlagok már nem olyan jó legelők, de az állatok azt is lelegelik. Legelőtisztításra, a felnőtt ezüsthátú eltávolítására szükség van, ezt az idén a legeltetés után tervezni elvégezni szárazító használatával.

A területkezelési előírások kapcsán problémát okozhat, hogy az év elején még nem lehet tudni, hogy az adott évben milyen lesz az időjárás, és/vagy milyen egyéb korlátozó, befolyásoló tényezőkkel kell számolni. A túllegeltetés mellett a 2015-ben helyenként tapasztalt alulegeltetés is gondot okozhat hosszútávon (a legeltetés hiánya a mélyebben fekvő gyepterületek, szikes mocsarak zsiókásodását, nádasodását; a magasabb térszínek cserjésedését, inváziós fajok terjedését, a gyepek fajkészletének megváltozását, elszegényedését okozza.). Fontos tehát a gazdálkodó és a természetvédelmi kezelő folyamatos konzultációja, és a felmerülő problémák kompromisszumos kezelése, melynek során a természeti értékek és a gyephasználat fennmaradása egyaránt fontos szempont.

A legeltetés hiányára vonatkozó információt, ami a fenntartási tervek 2. fejezetében szerepelt és onnan törölni kértünk itt kérjük feltüntetni.

(b) Kaszálás

A Kónya-széken egy 24 ha-os egybefüggő területet jelenlegi bérlője kaszálóként hasznosít. A bérlő 2015. június 21-én kezdte a gépi kaszálást. Időjárástól függően több részletben kaszálta le a területet, hogy az eső ne hogy az összes szénát áztassa el. Kb. 10 %-ot kaszátlanul hagyott, a nádas részt és a csatorna partját sem kaszálta le.

(c) Szántóföldi növénytermesztés

A tervezési terület keleti részén két tömbben vannak szántók, valamint néhány kisebb parcella a nyugati peremnél. Mindkét részen több tanya és telephely is található a parcellák között. Szokványos gazdálkodással egyéves szántóföldi növényeket és lucernát termelnek.

1.3.3.2. Erdészet

A védett terület határain belül - a peremén elhelyezkedve - csupán kisebb kiterjedésű erdők, erdőfoltok találhatók, együttes arányuk alacsony (2,5 %). A védett terület keleti peremén található 121B és 121A erdőrészlet véghasználat előtt álló akácos, sok bodzával. A 122A és 122C erdőtag 2007. évben történt véghasználat után hazai nyárral újítottak fel, ez javasolt a jövőben a másik két erdőtag esetében is. A nyiladékokban inváziós fajok is előfordulnak: ördögcezna (*Lycium halimifolium*) és bálványfa (*Ailanthus altissima*).

A KNPI vagyonkezelésében álló, a védett terület északi peremén elhelyezkedő 103A (0264/23 hrsz) erdőrészlet a legeltetés szempontjából lehet érdekes. A rossz növekedésű, bodzával (*Sambucus nigra*) és amerikai kőriszel (*Fraxinus pennsylvanica*) elegyes akácosban szép, nagy mezei juhar (*Acer campestre*) egyedek is előfordulnak. Itt is megfigyeltük az inváziós ördögcezna (*Lycium halimifolium*) előfordulását. A nagy nyári melegek idején a jószág állomány számára enyhelyet nyújthat ez az erdő, ezért legelőerdővé történő átalakítása javasolt.

A fás vegetáció kisebb ligetekben, illetve fasorok, egyes fák formájában is előfordul, amelyeket döntően a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) és fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) képez. Őshonos fafajokból álló facsoport van a terület déli felén, amely spontán megjelent mezei szíles (*Ulmus minor*). A vasút mentén egy-egy hazai nyárfa egyed áll.

A kezelések során az erőteljesen terjedő inváziós fásszárúak irtására különös hangsúlyt kell fektetni.

Erdészeti infrastruktúráról a védett területen belül nem beszélhetünk.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A vadgazdálkodási tájegységekről szóló 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján 2016 óta a csongrádi Kónya-szék a 305 kódszámú Alsó-tiszamenti Vadgazdálkodási tájegység részét képezi. A tervezési területen a Csongrádi Május 1. Vadásztársaság érintett. A vadászterület kódszáma: 06-800250-305.

A 10 évig érvényes vadgazdálkodási üzemtervet 2007-ben készítették. Ebben a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság által javasolt, védett természeti területre vonatkozó korlátozások szerepelnek 10 pontban felsorolva. Vadászati létesítmény nincs a tervezési területen. A vadgazdálkodás elsősorban apróvad gazdálkodásból és dúvadgyérítésből áll.

Az apróvad állomány egyedszáma a terület természetes eltartóképességéhez közeli, ugyanis nincsenek apróvad létszámot növelő berendezések, etetések. A nagyvad állomány egyedszáma és fajszáma a vaddisznó megjelenésével bővült az elmúlt évtizedekben. Az őz egyedszáma is növekedést mutat. A róka és borz egyedszáma 10 évet figyelembe véve növekedést mutat. A szarka egyedszáma az ezüsthások kiterjedésének és számának növekedése miatt szintén gyarapodik.

Halászatra, horgászatra alkalmas víztest nincs a tervezési területen.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A térség vízutánpótlása csapadék- és főképp talajvíz eredetű, vízviszonyai az adott évek csapadékvízviszonyaitól függenek. A helyben megjelenő pangó felszíni vizek főként a felszín alatti hozzáfolyásból, kisebb részben az ide érkező csatornák vizéből és a csapadékból származnak. A terület legnagyobb részét szélsőséges vízjárású szikes élőhely-együttesekből – megjelenő felszíni vizei időszakosak - kisebb részben magasabb térszínű – közvetlen vízhatástól mentes – területekből áll.

A tervezési területen a talajvíz általában a felszín közelében, átlag 0,5-1,5 m mélységben helyezkedik el. A talajvíz kémiai jellege nátrium-hidrogénkarbonátos-kloridos.

A tervezési terület vizei a Tisza felé folynak le, fő vízfolyása a Vidre-ér és mellékága. Hozzájuk számos természetes szikér és néhány vízvezető árok csatlakozik a területen. A Duna-Tisza közének más térségeihez hasonlóan vízrajzi, vízügyi szempontból ősszállapot sehol sem található a területen. Az 1941-42 után, majd 1970 után létesített csatornák nagyrészt (kb. 5 km hosszan) a természetes érvonulatok medrében futnak, de kb. 3 km hosszan azokon kívül ásott mederben, északról déli irányban vezetik a vizeket. A csatornázás következtében a Csongrádi Kónya-szék környékén is csökkent az átlagos talajvízszint.

A Csongrádi Kónyaszek hidrogeológiai szempontból kifejezetten alkalmas a területére érkező és ott keletkező vizek megőrzésére úgy, hogy az nem jár jelentősebb gazdasági kár okozásával, de a természetvédelmi és vízháztartás állapotok javítását jelentheti. 2013-ban a természetvédelmi őr kezdeményezésére a Vidre-éri főcsatorna K-Ny irányú szakaszának közepén homokzsákok alkalmazásával két 40-60 cm magas fenéklépcsőt (bukót) létesítettek, amelyek kisvíz idején lehetővé teszi, hogy a víz egy része a levágott ösmederbe jusson.

2016. április 11-én, terepbejáráson figyeltünk fel arra, hogy a terület közepén, észak-déli irányban futó mesterséges csatorna nyugati partvonala erősen erodálódott, és számos helyen, pl. az E 725459 N150610 EOVS koordináták által meghatározott pontban, ahol egy természetes ér szakad a csatornába) a csatornába folyó víz járatokat mosott ki. Feltételezzük, hogy a terület nyugati, erősen szikes feléről sok víz jut így a csatornába, és folyik el, ami a szikes élőhelyek fennmaradását veszélyezteti. Javasoljuk a csatorna nyugati partjának rendezését, és a felszíni vízbefolyás megakadályozását.

A Vidre-éri csatornán a védett területet elhagyó határon egy dűlőút átereszéhez kapcsolódva többé-kevésbé üzemképes műtárgy található. Vízmegtartás szempontjából azonban nincs nagy jelentősége. Az előtte összegyűlő vizet itatónak (juhok) és vaditatónak használják.

A vízügyi kezelő a következő jogszabályok előírásai szerint gazdálkodik a területen:

- 1995. évi LVII. Törvény a vízgazdálkodásról
- 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet a vizek és a közcélú vízellátási intézkedések fenntartására vonatkozó feladatokról
- 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet az árvíz- és belvízvédkezéssel
- 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról

A vízügyi kezelő előírt feladata, hogy évente július hónapban elvégezze a csatornák tisztítását (gáztalanítását) gépi vagy kézi kaszállással, és a járóutakat karbantartsa. Ez azonban pénzügyi okok miatt néha elmarad, de 2-3 évenként mindig sor kerül rá. A felszervényű kotrásnak a kis keresztmetszet miatt nincs jelentősége a vízügyi kezelő szerint.

A terület déli részén É-D irányban futó ároknak (Hrsz.: Csongrád-0238/6d) a vízügyi kezelő szerint nincs vízügyi jelentősége, eltüntethető.

A 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 2. számú melléklete szerint a Natura 2000 területek vizes élőhelyei fokozottan érzékeny kategóriába kerültek besorolásra.

1.3.3.5. Turizmus

Az infrastruktúra hiánya, valamint a terület egyveretű jellege miatt szinte kizárólag kisszámú szakmai érdeklődő látogatja a területet. A bemutatható értékek jellege folytán a későbbiekben sem várható a turizmus növekedése.

A 2015-ben készített „Csongrád város Településfejlesztési Konceptiójának és Integrált Településfejlesztési Stratégiájának megalapozó vizsgálata” (DAOP - 6.2.1/13/K-2014-0002) ismerteti a Kónya-szék természetvédelmi területet, de az idegenforgalomról szóló fejezetben már nem említi.

A területet átszelő vasútvonalon két megállóhely is található, így a terület jól megközelíthető, ennek szerepe lehet a természeti értékeket bemutató ökoturizmus szervezésében.

1.3.3.6. Ipar

A Csongrádi Kónya-szék területén és az attól számított 500 m-es védőzónában ipari övezet nincs.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A tervezési terület északi határán futó 451. számú aszfaltút magasabb töltésen halad, a gépjárművek biztonságos útszéli elhelyezése a tanyák bejáróinál lehetséges, éppen ezért az aszfaltúttal kapcsolatba hozható szennyezés vagy hulladék elsősorban az áthaladó forgalommal hozható összefüggésbe (pl. gépjárművekből menetközben kihajított szemét formájában). Az aszfaltútról a területre befolyó szennyező anyagok hatása jelenleg kevésbé érvényesül. Egy esetleges nagyobb szennyezés bekövetkeztekor a védett természeti terület felé lejtés miatt veszélybe kerülhet a természetes életközösség. Az aszfalt utat követő árok a szennyeződést rövid időre felfogja, azonban a természetes lejtés miatt egy idő után a területen áthaladó csatornába vezeti a csurgalékot. Éppen ezért egy szennyezés esetén az árok, sürgős kármentesítése elengedhetetlen. A közútkezelő rendszeresen kaszálja az útmenti 1-2 m-es sávot. Az inváziós és ruderalis növényfajok az útmentén terjednek, a természetes gyepeket átalakítják. A gépjármű forgalom az országban máshol is tapasztalható mértékben növekszik. Szükség esetén tájképvédelmi műszaki létesítmények elhelyezését kell alkalmazni a terület zavartalanságának biztosítása érdekében.

A területen keresztül haladó vasútvonal nem túl forgalmas, kis zavarást jelent. A vasút egy esetleges felújítása során a tervezési terület védelme érdekében, tett előírásoknak biztosítania kell, hogy a felújítás ne okozza a védett természeti terület állapotának romlását, védett természeti érték és élőhelyének pusztulását, és ne gerjessze az inváziós növények terjedését.

1.3.3.8. Egyéb

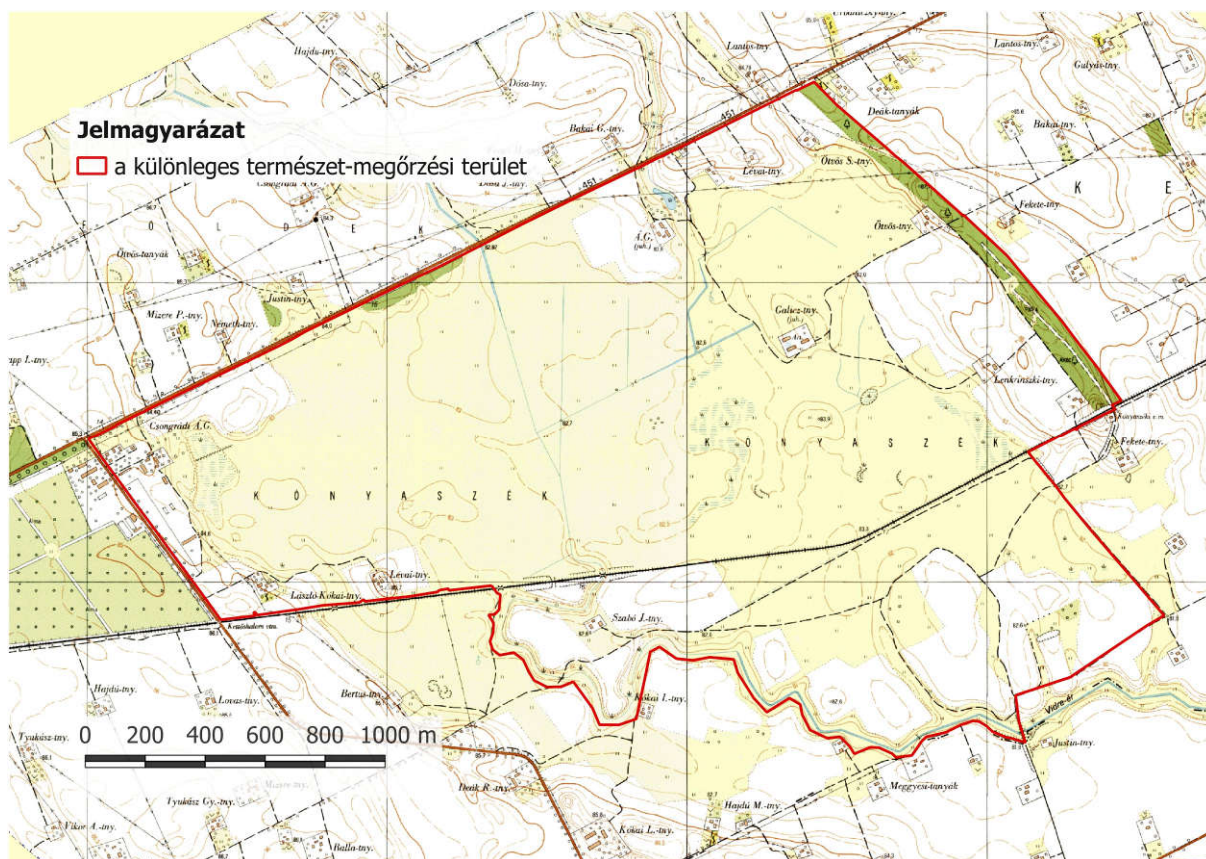
Egyéb területhasználat nincs a vizsgált területen.

2. Felhasznált irodalom

- Bölöni J., Molnár Zs. és Kun A. (szerk.): Magyarország Élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója, ÁNÉR 2011. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, 441 pp.
- Deák J. A. (2007): A Kiskunsági-lőszőshát és Kónyaszék növényzeti, tájföldrajzi adottságai – VIII. MÉTA-túrafüzet (Kézirat)
- Deák J. A. (2010): Csongrád megye kistájainak élőhelymintázata és tájökológiai szempontú értékelése – PhD értekezés, Földtudományok Doktori Iskola, Szegedi Tudományegyetem, Természettudományi és Informatikai Kar, Éghajlattani és Tájföldrajzi Tanszék
- Haraszty L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon – Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Király G. (szerk.) (2009): Új magyar füvészkönyv – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
- Kiss I., Babocsay G., Dankovics R., Gubányi A., Kovács T., Molnár P., Somlai T., Vörös J. (2010). Kiválasztott Natura 2000 fajok (*Triturus carnifex*, *T. dobrogicus* és *Bombina bombina*) monitorozását előkészítő felmérések.
- Králl A., és Tóth P. (2015): A Magas természeti Értékű Területek támogatási lehetőségei – Magyar madártani Egyesület, Földművelésügyi Minisztérium
- Máté A. (szerk.) (2008): A Csongrádi Kónyaszék Természetvédelmi Terület kezelési terv dokumentációja – KNPI, Kecskemét (Kézirat)
- Molnár Zs. és Csízi I. (2015): Természetkímélő gazdálkodás szikeseken.- Csákvár-Vácrátót
- NAK (2015): Zöldítés. Gazdálkodói kézikönyv – Földművelésügyi minisztérium.
- Tiszavölgyi-sík MTÉT (letöltve 2016, 04.03)
http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Agrar/MT%C3%89T2015/Tiszav%C3%B6lgy.pdf
- Vidékfejlesztési Minisztérium (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez., Budapest. (kézirat). <http://www.termeszetvedelem.hu/utmutato>

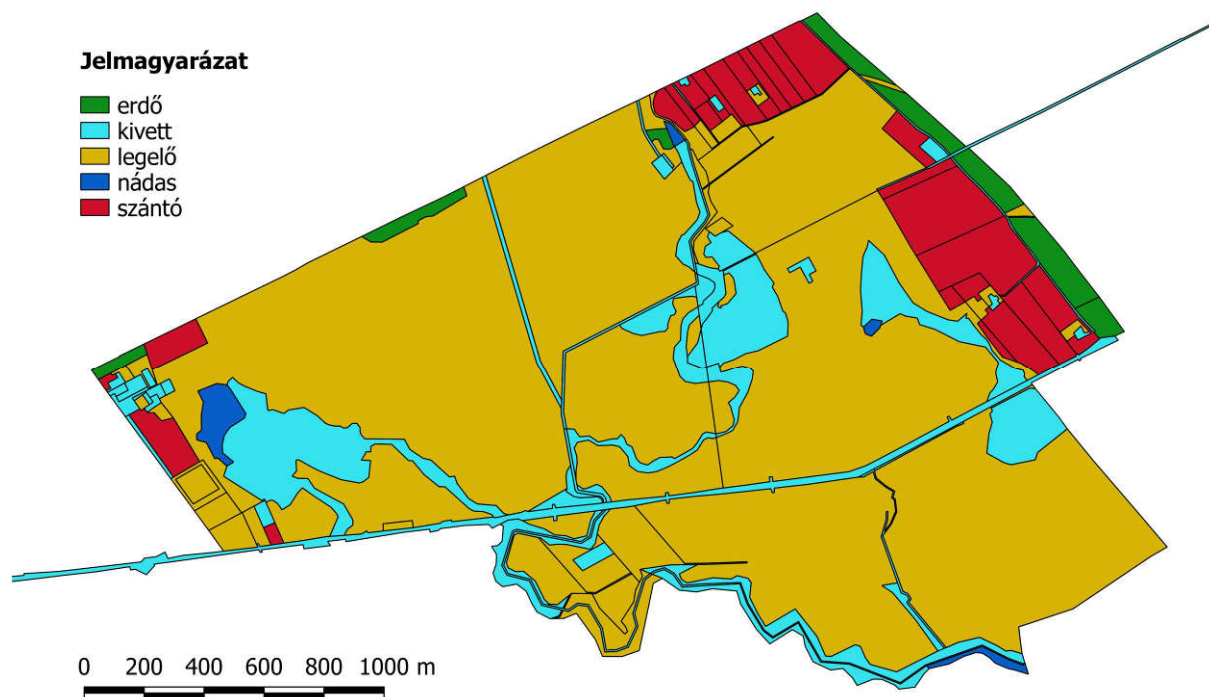
3. Térképek

3.1. Áttekintő térkép

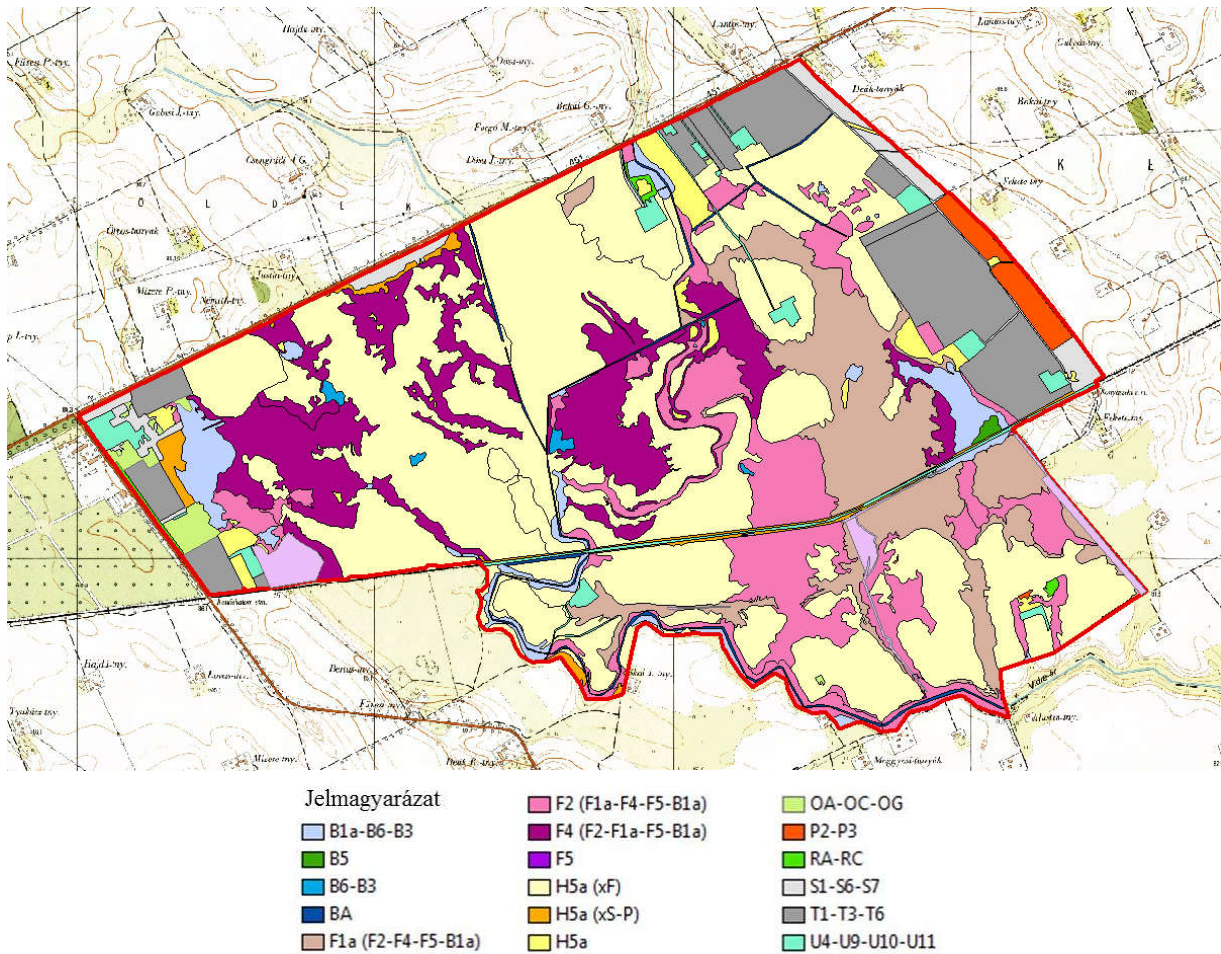
1. térkép. A tervezési terület, a Csongrádi Kónya-szék különleges természet-megőrzési terület (HUKN20029) valamint a Csongrádi Kónya-szék országos jelentőségű Természetvédelmi Terület teljes átfedést mutat.

3.2. Művelési ágak

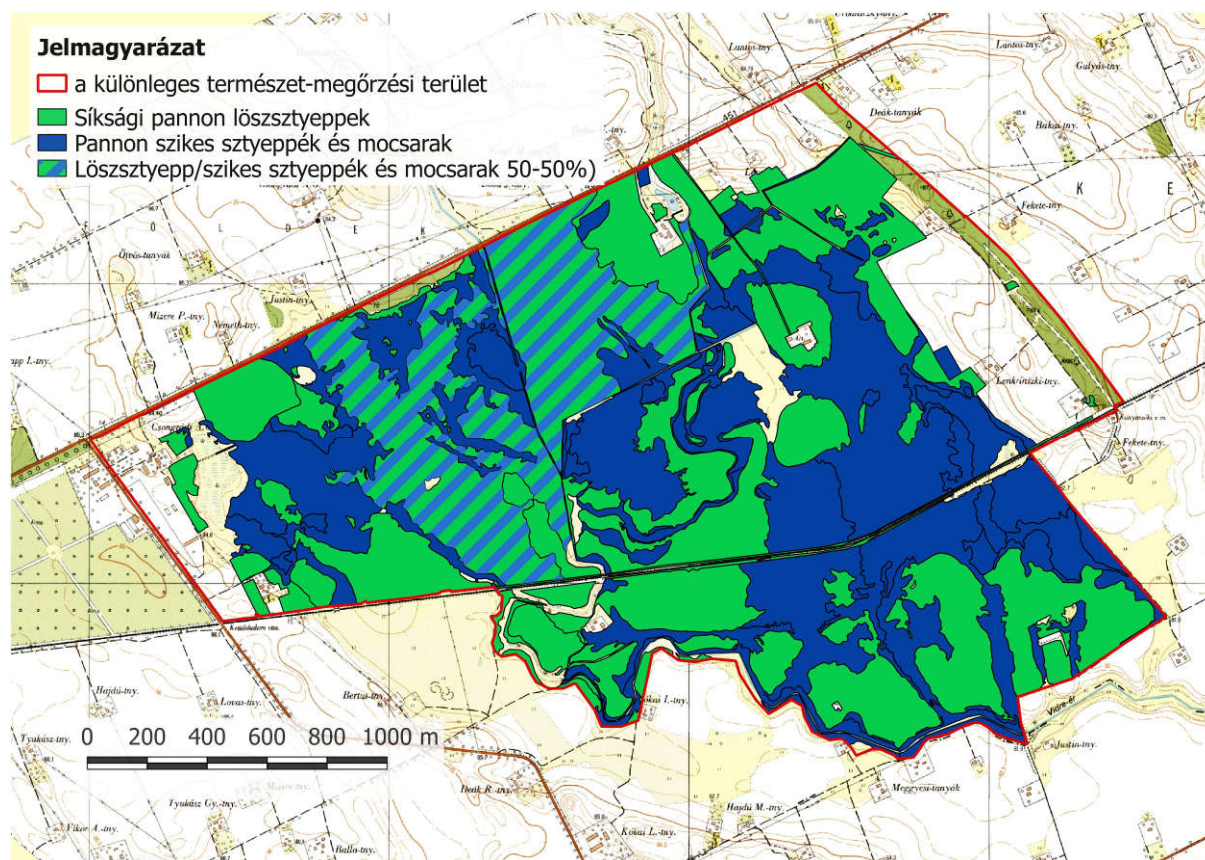
2. térkép. A tervezési terület művelési ágai a 2011-es hrsz. besorolások szerint.

3.3. Élőhelytípusok

3. térkép. A tervezési terület részletes élőhelytérképe ÁNÉR 2011 kategóriák (Bölöni és mts., 2011) alkalmazásával. A rendkívül változatos élőhelymozaikok miatt a fenti térkép készítése során erőteljes egyszerűsítésre volt szükség, számos élőhelyfoltot vontunk össze. A jelmagyarázatban zárójelben szereplő élőhelytípusok is jelen vannak változó mértékben az a fő Á-NÉR típus mellett, de az egyes foltok színezése a domináns Á-NÉR kategória alapján történt.

3.4. Közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusok

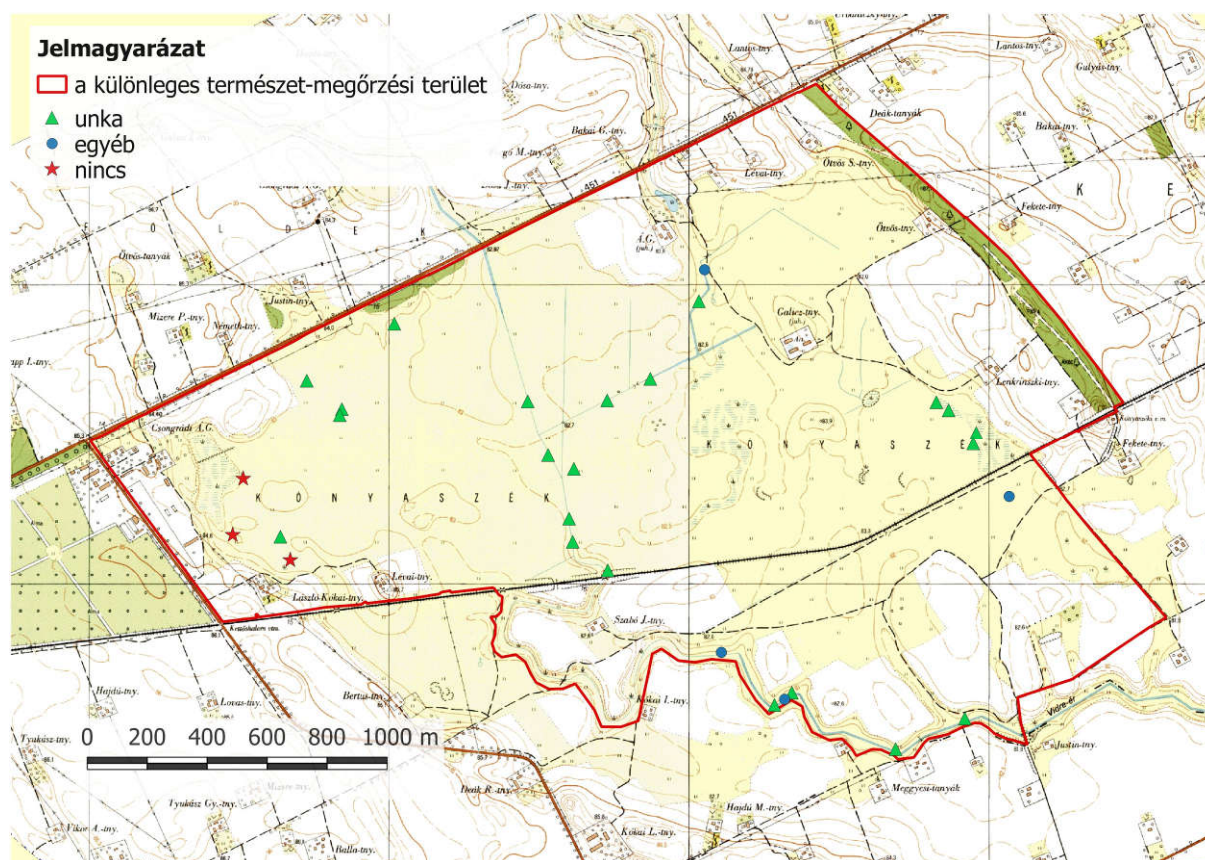

4. térkép. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelytípusok: 6260

*Síksági pannon löszgyepek; 1530 *Pannon szikes gyepek és mocsarak.

A területen előforduló élőhelytípusok sok esetben olyan finom léptékű mozaikot alkotnak (ld. A 3. térképet), amit nagyon nehezen lehet ábrázolni. A 4. térkép a terepi adatok feldolgozása alapján készült, az itt feltüntetett foltok is minden esetben mozaikosak, és több ÁNÉR kategória előfordul bennük.

3.5. Egyéb térkép

5. térkép. A tervekészítéskor végzett vöröshasú unka (*Bombina bombina*) felmérés eredménye. Zöld háromszöggel a vöröshasú unka észlelések láthatóak. A piros csillaggal jelzett élőhelyeken nem találtuk a fajt (noha az adott folt az előzetes várakozások alapján alkalmas lett volna a faj számára). A kék körrel jelzett helyeken egyéb kétélű és/vagy hüllőfaj jelenlétét regisztráltuk. A felmérés részletes adatai az 1. mellékletben találhatóak.

4. Mellékletek

I. melléklet. A tervekészítéskor végzett vöröshasú unka (*Bombina bombina*) felmérés eredménye

A terepi adatgyűjtést 2016. április 11-én (borult ég, szeles, hűvös idő, 9-13°C), valamint 2016. április 18-án (mérsékelt felhős ég, 11-24°C) végeztük. A vizes élőhelyek szisztematikus átvizsgálása mellett a hátsó területek jelentős részét is bejártuk az adatgyűjtés során.

Az adatgyűjtést a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) a legkönnyebb megfigyelést biztosító tavaszi aktivitásának időszakában végeztük. Az általános viselkedési jellemzőinek megfelelően ebben az időszakban szárazföldön nem, csak kisebb-nagyobb víztestekben talákoztunk a fajjal. A vizsgált területen belül sehol sem bizonyult tömegesnek a faj, viszont a megfelelő élőhelyeken szinte kivétel nélkül megfigyeltük egyedeit. A legjelentősebb várt

élőhely, ahol nem regisztráltuk a faj jelenlétét a terület nyugati felében elterülő nádas volt (piros csillagok az 5. térképen). A szárazabb élőhelyek mellett az ebihalak kifejlődésére szintén alkalmatlan alacsony vízborítású zsombékosokban sem talákoztunk a fajjal. A növényzeti borítottság, különösen pedig a nádborítás mértéke nagymértékben befolyásolja a vízfelületek beláthatóságát, így a direkt megfigyelés lehetőségét. Mivel egyetlen alkalommal sem észleltünk ezeken a helyeken éneklő hímeket, valószínűsíthető, hogy az ilyen jellegű élőhelyen a vöröshasú unka jelenléte nem számottevő. Az állandó vizű csatornák és az időszakosan vízzel borított mocsaras élőhelyek között nem tapasztaltunk jelentős egyedszámbeli különbséget.

A meghatározott területegységen történő egyedszám-bebecsléssel történő monitorozás a kis egyedszám miatt nem volt lehetséges (egy élőhelypont többnyire egy egyedet jelent, ill. 50 m-es körzetben többnyire csak egy egyed volt megtalálható). A vizuális megfigyelés, valamint a hang alapján történő észlelés regisztrálása által lehet a faj állományát legjobban megbecsülni (Kiss et al. 2010). Mi is ennek megfelelően jártunk el.

Az időjárás nagymértékben befolyásolja a faj adott évi gyakoriságát. A vizsgálatot megelőző kevésbé csapadékos időszakkal magyarázható a vöröshasú unkák viszonylag kisebb száma. Csapadékosabb évben, illetve csapadékosabb év után jóval nagyobb egyedszám jelenléte valószínűsíthető.

Feljegyeztük továbbá a faj zöld hátú változatának jelenlétét is, amely a Kárpát-medencei állományokban regisztráltaknak megfelelően 10% körül mozgott.

A vizsgálati területen előforduló további kételtűfajok megfigyeléseit is rögzítettük (kék pontok az 5. térképen). Kizárólag csatornában észleltünk zöldbeka-fajokat (*Pelophylax* spp.), illetve az egy zöld varangy (*Bufo viridis*) megfigyelés is csatornában történt. Zöld levelibeka (*Hyla arborea*) mindenféle vizes területen megtalálható volt. A barna ásóbeka (*Pelobates fuscus*), valamint a götefajok (*Triturus dobrogicus*, *Lissotriton vulgaris*) jelenlétét nem sikerült megerősítenünk.

Hüllők közül a fűgő gyík (*Lacerta agilis*) gyakorinak mondható, vízisiklónak (*Natrix natrix*) két példányát figyeltük meg, valamint a két megfigyelt egyed alapján valószínűsíthető mocsári teknős (*Emys orbicularis*) jelenlét is figyelemre érdemes, annál is inkább, mivel ez a faj első észlelési adata a területen.

A kételtű felmérés összesített eredménye:

Észlelés kód		Észlelt egyedszámok	
		11.ápr	18.ápr
B	vöröshasú unka vizuális megfigyelés	4	8
Bv	zöldhátú változat - vizuális megfigyelés	1	2
B(a)	vöröshasú unka akusztikus megfigyelés	1	17
H	zöld levelibeka - vizuális megfigyelés	7	3
P	zöldbeka faj - vizuális megfigyelés	3	1
E	mocsári teknős - vizuális megfigyelés	0	2
Bu	zöld varangy - akusztikus megfigyelés	1	0

Az észlelési pontok adatai:

Sorszám	Dátum	Időpont	EOVe	EOVn	Észlelés kód	Jelölés
1	11-APR-16	10:59:59AM	726108	149773	3P	egyéb
2	11-APR-16	11:13:30AM	726285	149598	B	unka
3	11-APR-16	11:17:07AM	726319	149617	H	egyéb
4	11-APR-16	11:22:15AM	726343	149639	Bv	unka
5	11-APR-16	11:49:50AM	726689	149451	B	unka
6	11-APR-16	12:06:53PM	726920	149553	B(a)	unka
7	11-APR-16	1:36:01PM	727068	150292	H	egyéb
8	11-APR-16	3:44:17PM	726052	151051	2 H	egyéb
9	11-APR-16	3:48:54PM	726033	150946	3 H, Bu	unka
10	11-APR-16	4:09:54PM	725871	150687	B	unka
11	11-APR-16	4:23:03PM	725727	150615	B	unka
12	18-APR-16	9:35:24AM	724478	150164	0	nincs
13	18-APR-16	9:45:07AM	724670	150080	0	nincs
14	18-APR-16	10:01:08AM	724513	150351	0	nincs
15	18-APR-16	10:29:13AM	724725	150681	Bv, H	unka
16	18-APR-16	10:39:07AM	724842	150586	2 B(a), 2 H	unka
17	18-APR-16	10:44:46AM	724835	150566	B	unka
18	18-APR-16	11:23:54AM	725017	150871	2 B	unka
19	18-APR-16	11:51:28AM	725462	150612	B, B(a)	unka
20	18-APR-16	11:58:46AM	725530	150430	B(a)	unka
21	18-APR-16	12:10:48PM	725616	150384	B, Bv	unka
22	18-APR-16	1:43:25PM	726825	150609	B	unka
23	18-APR-16	1:50:42PM	726866	150582	2 B(a)	unka
24	18-APR-16	1:55:55PM	726958	150506	5 B(a), B	unka
25	18-APR-16	2:03:20PM	726948	150469	B	unka
26	18-APR-16	2:52:15PM	725729	150046	B(a), E	unka
27	18-APR-16	3:07:41PM	725612	150141	B(a), P	unka
28	18-APR-16	3:11:40PM	725600	150218	2 B(a), E	unka
29	18-APR-16	3:48:58PM	724637	150158	2 B(a)	unka